

Concept Plan van Aanpak

OMGEVINGSVISIE GEMEENTE RIJSWIJK

Rijswijk

18 januari 2023 – Ter bespreking in het college van burgemeester en wethouders

Inhoudsopgave

Concept Plan van Aanpak – omgevingsvisie gemeente Rijswijk..... **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

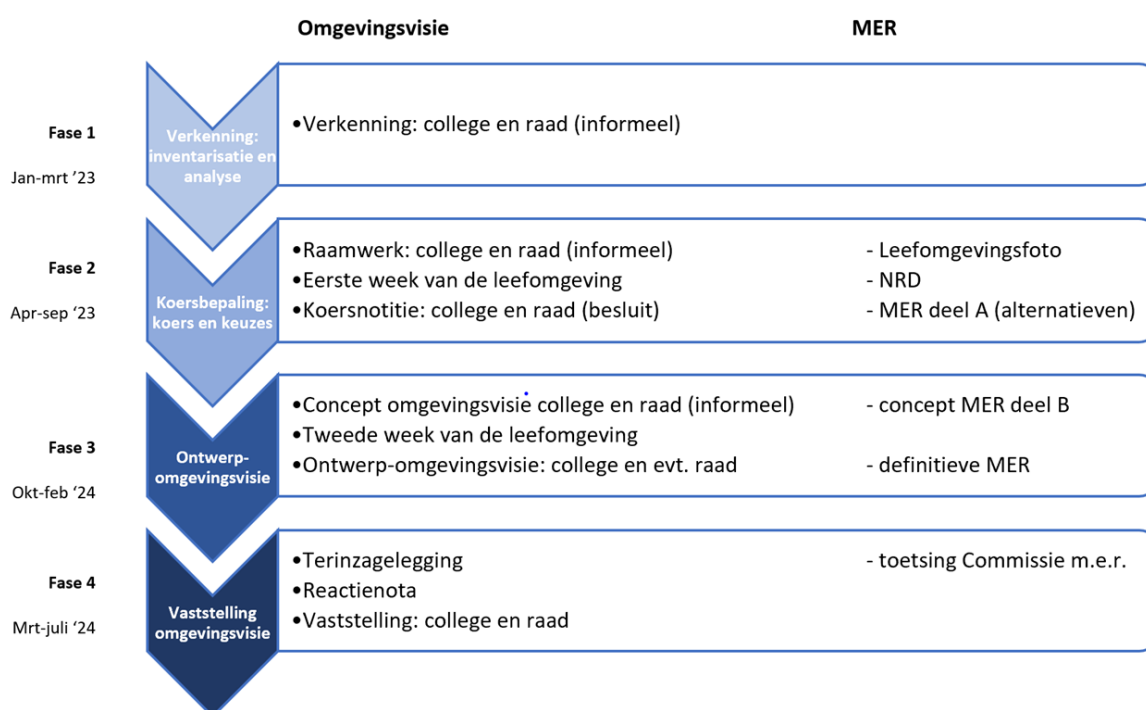
Managementsamenvatting.....	3
1. Inleiding.....	4
1.1. Doel.....	4
1.2. Totstandkoming van dit Plan van Aanpak	4
1.3. Context – wettelijk kader Omgevingswet.....	5
1.4. Invoeringstraject in de gemeente Rijswijk.....	7
2. Inhoudelijke scope, inclusief reikwijdte en detailniveau.....	9
2.1. Inleiding.....	9
2.2. Integratie van thema's.....	9
2.3. Reikwijdte en detailniveau van de omgevingsvisie.....	12
2.4. Beleidscyclus: uitvoering, monitoring en evaluatie.....	13
3. Vorm (eind)product	16
4. Proces en organisatie	18
4.1. Inleiding.....	18
4.2. Stappenplan om te komen tot een omgevingsvisie	18
4.3. Rol gemeentebestuur tijdens het proces	21
4.4. Werkstructuur ambtelijke organisatie	22
5. Integratie van de milieueffectrapportage.....	24
5.1. Inleiding.....	24
5.2. Keuze voor milieueffectrapportage.....	24
5.3. Stappenplan integratie milieueffectrapportage	25
6. Participatie.....	27
6.1. Inleiding.....	27
6.2. Participatiepartners	28
6.3. Gewenste participatiecategorie per fase.....	29
6.4. Spel en spelregels bij participatie.....	30
7. Planning en budget.....	32
7.1. Inleiding.....	32
7.2. Beoogde planning.....	32
7.3. Beoogd budget.....	32
Bijlage I – doelgroepen regionale ketenpartners en maatschappelijke organisaties	33
Bijlage II – voorstel participatiestrategie	34

Managementsamenvatting

In de Omgevingswet is bepaald dat iedere gemeente voor het gehele eigen grondgebied een omgevingsvisie moet hebben. De omgevingsvisie vormt de leidraad voor de inrichting van de fysieke leefomgeving voor de lange termijn. De wereld is continu in verandering, onder andere op sociaal, economisch en klimatologisch vlak. Er komen allerlei trends en ontwikkelingen op de gemeente af. De kwaliteit van het leven in de stad hangt af van de manier waarop we inspelen op dergelijke veranderingen. De omgevingsvisie moet tegen deze achtergrond helder aangeven waar als gemeente Rijswijk naartoe willen en een richtinggevend kader bieden voor ruimtelijke ontwikkelingen.

Dit Plan van Aanpak is bedoeld om voor de start van het omgevingsvisietraject (vanaf begin 2023) eerst ambtelijk en bestuurlijk de kaders en ambities te stellen voor het proces, de participatie en de inhoud van de omgevingsvisie. De grootste inhoudelijke uitdaging is om in de omgevingsvisie integraal antwoord te geven op de vraag ‘hoe houden we de stad Rijswijk leefbaar in de toekomst?’ Met andere woorden: Hoe sturen we met de verdichting en bevolkingsgroei op een prettige, groene stad waar het fijn wonen, werken en verblijven is? Welke (ruimtelijke) kaders geven we mee voor de verstedelijking van Rijswijk, gericht op het toevoegen van kwaliteit?

Het is de wens de omgevingsvisie, zowel gemeentebreed als gebiedsgericht, samen met de samenleving en onze (samenwerkings-)partners op te stellen. Dit doen we aan de hand van het volgende proces, waarbij we ook een m.e.r.-procedure zullen doorlopen.

I. Inleiding

I.1. Doel

De inwerkingtreding van de Omgevingswet – 1 juli 2023 – komt steeds dichterbij. In deze wet is bepaald dat iedere gemeente voor het gehele eigen grondgebied een omgevingsvisie moet hebben (zie voor de uitleg van de wet paragraaf 1.3). Het is de bedoeling dat elke gemeente vóór 1 januari 2025 die omgevingsvisie heeft vastgesteld. De omgevingsvisie vormt de leidraad voor de inrichting van de fysieke leefomgeving voor de lange termijn. De wereld is continu in verandering, onder andere op sociaal, economisch en klimatologisch vlak. Er komen allerlei trends en ontwikkelingen op de gemeente af. De kwaliteit van het leven in de stad hangt af van de manier waarop we inspelen op dergelijke veranderingen. Dit vraagt om een andere kijk op de inrichting van de fysieke leefomgeving. Het betekent ook dat we, zelfs als we vinden dat Rijswijk mooi is zoals het is, nog aan de slag moeten om te zorgen dat het zo blijft. Kortom, deze omgevingsvisie moet helder aangeven waar de gemeente Rijswijk naartoe wil, waarbij de bestaande kwaliteiten het vertrekpunt vormen. De omgevingsvisie is daarmee het richtinggevend kader voor ruimtelijke ontwikkelingen.

De omgevingsvisie is vorm- en procedurevrij. Er zijn dus volop mogelijkheden om er een eigen Rijswijkse invulling aan te geven. Besloten is om voor de start van het omgevingsvisietraject zelf (vanaf begin 2023), eerst ambtelijk en bestuurlijk goed na te denken over de kaders en ambities voor het proces, participatie en de inhoud van de omgevingsvisie. De uitkomsten van dit proces zijn in dit Plan van Aanpak vastgelegd, met de volgende onderwerpen:

- de inhoudelijke scope van de omgevingsvisie (incl. reikwijdte en detailniveau);
- de vormgeving van het (eind)product;
- de integratie van de milieueffectrapportage;
- het proces, inclusief invulling van de participatie, om tot een omgevingsvisie te komen.

Hiermee biedt het Plan van Aanpak de sturende principes voor het omgevingsvisietraject. Daarnaast geeft het Plan van Aanpak een eerste overzicht van de inhoudelijke thema's die in ieder geval moeten landen in de omgevingsvisie.

I.2. Totstandkoming van dit Plan van Aanpak

De inhoud van dit Plan van Aanpak voor de omgevingsvisie is tot stand gekomen aan de hand van werksessies met een ambtelijke projectgroep en brede projectgroep. De verschillende keuzes en aanbevelingen voor inhoud, vorm en proces zijn ambtelijk voorbereid en vervolgens besproken met de wethouders en raadsleden. Dit is mede gedaan aan de hand van een mengpaneel, waarbij per onderwerp tussen twee uitersten gekozen kon worden. De uitkomsten van dit mengpaneel zijn opgenomen. Ook zijn relevante documenten geraadpleegd, zoals het Programma Stadsontwikkeling. Op basis van alle aanbevelingen zijn keuzes gemaakt over de aanpak van de gemeente Rijswijk over de inhoud, vorm en proces van de omgevingsvisie.

1.3.Context – wettelijk kader Omgevingswet

Eén nieuwe wet voor de fysieke leefomgeving

De Omgevingswet bundelt en moderniseert de wetten voor de leefomgeving. Hierbij gaat het onder meer om wet- en regelgeving over bouwen, milieu, water, ruimtelijke ordening en natuur. De Omgevingswet regelt daarmee het beheer en de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving. Daarvan maken gezondheid, duurzaamheid en veiligheid ook deel uit. De wetgever stimuleert om inwoners, bedrijven en lokale/regionale partners via participatie zoveel mogelijk te betrekken bij de beleidsvorming- en uitvoering en bij ruimtelijke ontwikkelingen.

De Omgevingswet staat voor een goed evenwicht tussen het beschermen en benutten van onze leefomgeving onder het motto 'ruimte voor ontwikkeling en waarborgen voor kwaliteit (van de leefomgeving)'. De kwaliteit van de leefomgeving staat nu centraal in plaats van een goede ruimtelijke ordening. Er zijn straks minder, maar overzichtelijker regels, en er is meer ruimte voor initiatieven en lokaal maatwerk (zie afbeelding 1.1.). De integrale afweging van initiatieven en het geven van vertrouwen zijn sleutelbegrippen. Het doel en de meerwaarde van een ontwikkeling moet centraal staan in plaats van de vraag: 'mag het wel?' Dit vraagt om een andere denk- en werkwijze van de gemeente.

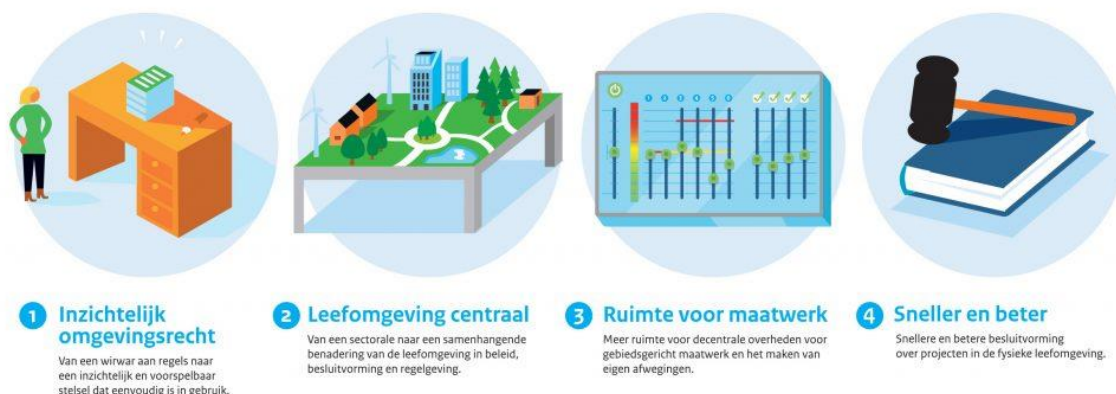

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

HET NIEUWE OMGEVINGSSTELSEL

De 4 verbeteringen

Minder en overzichtelijke regels, meer ruimte voor initiatieven en lokaal maatwerk en vertrouwen als uitgangspunt. Dat is waar de Omgevingswet voor staat. Het doel van een initiatief in de fysieke leefomgeving moet centraal staan in plaats van de vraag: 'mag het wel?'.

Afbeelding 1.1.: De vier verbeteringen van de Omgevingswet (Omgevingswetportaal, 2017)

Kerninstrumenten Omgevingswet

De Omgevingswet bevat zes 'kerninstrumenten' waarmee overheden de doelen van de wet in de praktijk kunnen brengen (zie afbeelding 1.2.). Eén van de (verplichte) instrumenten voor gemeenten is de omgevingsvisie. De omgevingsvisie bevat het strategische, integrale langetermijnbeleid voor de fysieke leefomgeving. De visie beschrijft de kwaliteit van de fysieke leefomgeving en de voorgenomen ontwikkelrichting voor de toekomst. Zoals gezegd maken nieuwe thema's zoals klimaatadaptatie, gezondheid en veiligheid, maar ook andere maatschappelijke doelen hier nadrukkelijk deel van uit.

OMGEVINGSWET

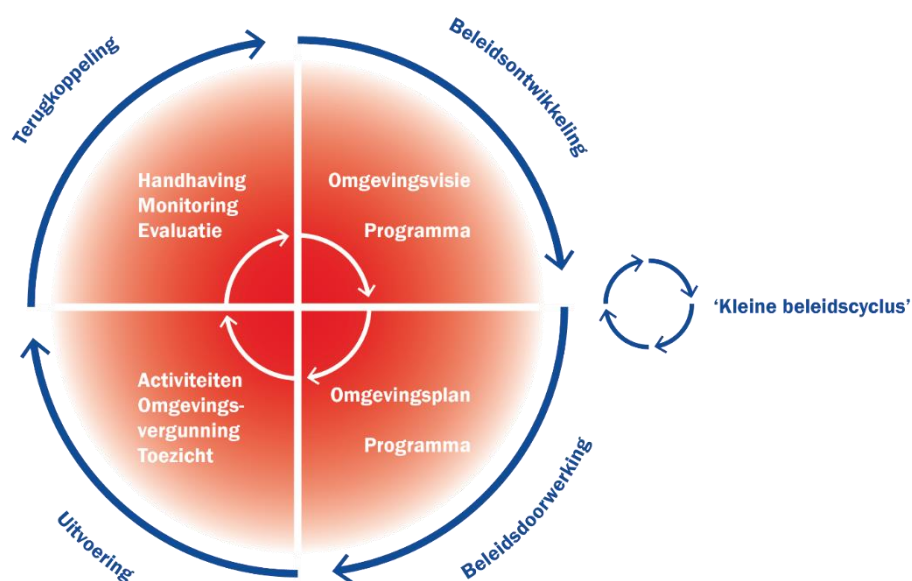
De 6 instrumenten

Afbeelding 1.2: De zes kerninstrumenten van de Omgevingswet (Omgevingswetportaal, 2018)

Beleidscyclus

De Omgevingswet gaat uit van beleidsontwikkeling op basis van de beleidscyclus (zie afbeelding 1.3.). De verschillende instrumenten worden in samenhang ontwikkeld en actief gemonitord en aangescherpt. Dat betekent dat de omgevingsvisie een 'dynamisch' document is dat we in samenhang met de andere instrumenten blijven aanpassen. Omdat de omgevingsvisie in samenhang moet worden gezien met het omgevingsplan en de programma's, gaan we ook hier kort op in.

Afbeelding 1.3: De beleidscyclus van de Omgevingswet

Kerninstrument omgevingsvisie

Volgens de Omgevingswet omvat de omgevingsvisie:

- een beschrijving van de hoofdlijnen van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving.
- de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling, gebruik en beheer van het grondgebied,
- de hoofdzaken van het voor de fysieke leefomgeving te voeren integrale beleid.

De omgevingsvisie moet de beleidsmatige basis bieden voor het omgevingsplan. Met de omgevingsvisie geeft de gemeenteraad aan hoe hij invulling geeft aan de balans tussen beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving. Zo biedt de omgevingsvisie een raamwerk (met 'spelregels') voor ruimtelijke ontwikkelingen. Elke gemeente maakt één omgevingsvisie voor het gehele grondgebied. De raad stelt de omgevingsvisie vast. De omgevingsvisie is zelfbindend. Dat betekent dat het gemeentelijk bestuur de ambities aan zichzelf oplegt en niet aan de burgers. Burgers kunnen het gemeentelijk bestuur aanspreken op de ambities zelf en het behalen van de ambities, maar er is geen mogelijkheid om juridisch bezwaar te maken op de omgevingsvisie. Verder is de omgevingsvisie vorm- en procedurevrij. Wel moet de omgevingsvisie ter inzage worden gelegd en gelden er eisen voor de digitalisering.

Kerninstrument omgevingsplan

In het omgevingsplan staan alle juridische regels over de fysieke leefomgeving die de gemeente stelt binnen het grondgebied. De regels geven onder andere aan welke activiteiten wel of niet, en onder welke voorwaarden, zijn toegestaan op een bepaalde locatie, al dan niet met een vergunning ('het toedelen van functies aan locaties'). Het omgevingsplan vervangt op termijn alle huidige bestemmingsplannen en de (delen van de) verordeningen¹ die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving, zoals de kapverordening. In tegenstelling tot het bestemmingsplan, dat vooral vastlegt wat er is, laat een omgevingsplan ook zien wat de verandering mag zijn. De omgevingsvisie stelt kaders voor de ruimtelijke kwaliteit en ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving. Deze worden vervolgens - waar dit mogelijk en wenselijk is - uitgewerkt in normen en regels in het omgevingsplan. Het omgevingsplan is bindend voor iedereen, dus ook voor de burger.

Kerninstrument (vrijwillig) programma

Om de gewenste kwaliteit van de fysieke leefomgeving te bereiken, kan de gemeente een 'programma' opstellen. Het vrijwillige en vormvrije programma kan worden ingezet om het strategische beleid uit de omgevingsvisie verder uit te werken of te operationaliseren met beleid voor specifieke onderdelen, concrete maatregelen en mogelijkheden voor subsidie en educatie. Met dat laatste kan regeldruk in het omgevingsplan verminderd worden. Programma's kunnen zowel gebieds- als thematisch gericht zijn. In tegenstelling tot de omgevingsvisie en het omgevingsplan (bevoegdheid gemeenteraad), is het programma een bevoegdheid van het college van burgemeester en wethouders. Het omgevingsprogramma is zelfbindend.

1.4. Invoeringstraject in de gemeente Rijswijk

Het opstellen van de omgevingsvisie is één van de onderdelen van het totale invoeringstraject van de Omgevingswet binnen de gemeentelijke organisatie van Rijswijk (ambtelijk en bestuurlijk). De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft een lijst met minimale acties beschikbaar gesteld. Als gemeente werken wij aan de uitvoering van deze acties². Belangrijke onderdelen – die relevant zijn voor het omgevingsvisietraject – hierin zijn:

- Vóór de invoeringsdatum Omgevingswet 'werkprocessen aanpassen: basis op orde!': met het in gebruik nemen van een nieuwe vergunningenapplicatie in maart 2022 is dit voor een groot deel gerealiseerd. De implementatie van deze applicatie verloopt goed. Momenteel werkt men aan het fijn slijpen van het gebruik ervan. Verder wordt gewerkt aan een goede aansluiting op het 'Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)' voor de publicatie van plandocumenten onder de Omgevingswet.

¹ In de gemeente Rijswijk zijn er met name veel beheerverordeningen die opgenomen moeten worden.

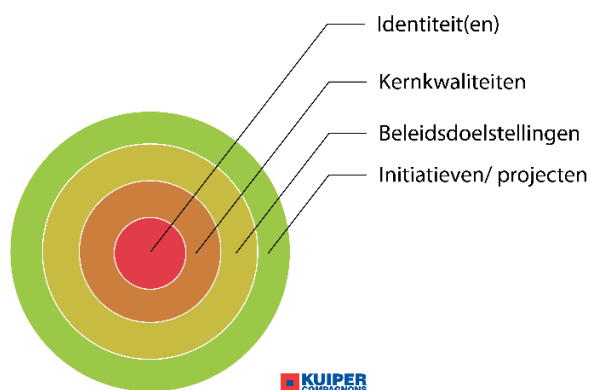
² Intern werkdokument 'Minimale acties Omgevingswet gemeente Rijswijk' (laatste versie, 26-10-22)

- Tussen nu en 2024 'keuzes in de rolverdeling tussen de gemeenteraad en het college van B&W': deze keuzes zijn inmiddels al grotendeels gemaakt door de besluiten op een aantal raadsvoorstellen in februari 2022. Daarnaast is in verschillende (kennis)sessies met het forum / de gemeenteraad gepraat over hun rol bij de verschillende Omgevingswetinstrumenten.
- Tussen 2022 en 2029 'maken van een gebieddekkend omgevingsplan': het proces om in stappen tot één omgevingsplan te komen is inmiddels gestart. Er wordt gewerkt aan een uitwerkingsplan en handboek. Voor het invoegen van de relevante verordeningen wordt gewerkt aan een herziening van de 'Verordening Fysieke Leefomgeving (VFL)'. Het omgevingsvisie- en het omgevingsplantraject lopen dus parallel aan elkaar.
- 'Stakeholders serieus blijven betrekken via participatie': de evaluatie van het Participatiebeleid is in de eerste helft van 2022 vastgesteld. Zie RIB (22.000729) en Evaluatie participatiebeleid november. In deze raadsperiode zal een nieuw algemeen participatiebeleid worden vastgesteld. Dit zal ook voldoen aan de eisen en principes uit de omgevingswet.

2. Inhoudelijke scope, inclusief reikwijdte en detailniveau

2.1. Inleiding

Een omgevingsvisie gaat in op de strategische ambities en doelstellingen (waar willen we naartoe), opgaven (wat moeten we daarvoor doen) en keuzes (hoe gaan we dat voor elkaar krijgen). Het kader voor de ambities en beleidsdoelstellingen wordt bepaald door de identiteit en kernkwaliteiten van de gemeente, zie ook afbeelding 2.1.

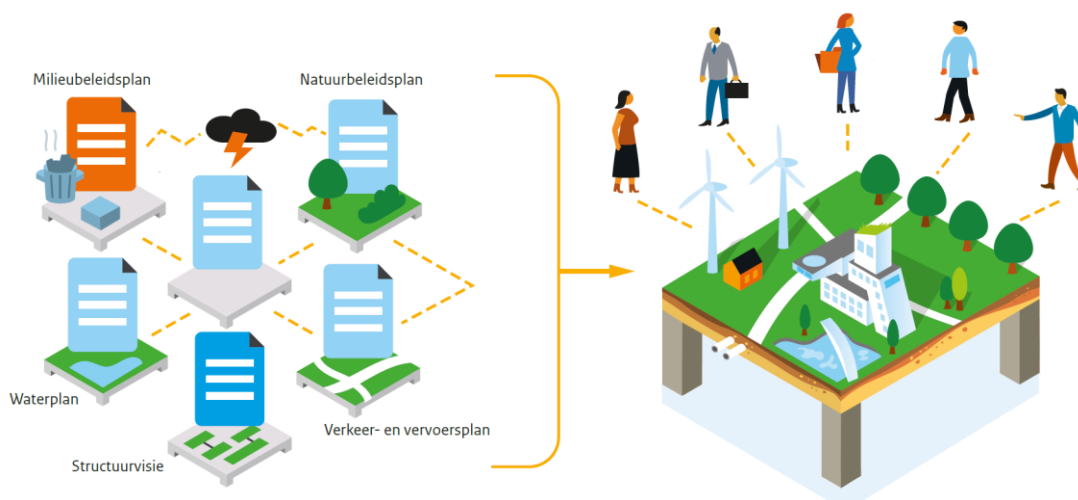
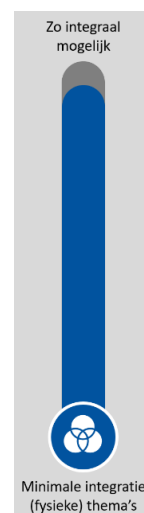

Afbeelding 2.1.: Werken vanuit identiteiten en kernkwaliteiten

2.2. Integratie van thema's

Context – mogelijke keuzes

Het is de bedoeling van de wetgever dat het strategische beleid voor de fysieke leefomgeving op integrale wijze wordt vormgegeven in de omgevingsvisie. Integraal betekent in dit geval: samenhangend voor alle beleidsvelden die raken aan de fysieke leefomgeving (zie afbeelding 2.2.). Daar zit de grootste kans om waarde toe te voegen, boven op het overzichtelijk samenbrengen van bestaande visies en nota's. Het is belangrijk om in dit Plan van Aanpak een keuze te maken over de gewenste mate van integraliteit van de verschillende beleidsvelden. In dit verband is van belang dat de omgevingsvisie volgens de Memorie van Toelichting op de Omgevingswet in ieder geval de structuurvisie, het milieubeleidsplan, het water(beleids)plan, het verkeers- en vervoersplan en de natuurvisie vervangt. Daarnaast is het logisch om ook andere sectorale en strategische beleidsstukken over de fysieke leefomgeving op te nemen, omdat de omgevingsvisie de beleidsmatige basis biedt voor het omgevingsplan, waarin deze onderwerpen ook allemaal terug zullen komen. Verder is het mogelijk om het sociaal domein te betrekken bij de omgevingsvisie. Wel is daarbij van belang dat in (de vertaling naar) het omgevingsplan geen regels kunnen worden gesteld vanuit een andere invalshoek dan de fysieke leefomgeving.

Afbeelding 2.2.: Een integrale omgevingsvisie

Conclusie – Keuze van de gemeente Rijswijk

In de omgevingsvisie van Rijswijk zetten we een integrale koers uit waarin alle thema's uit het fysieke domein meedoen. Dit zijn alle thema's uit de 'klassieke' ruimtelijke ordening, zoals wonen, werken, groen en mobiliteit, aangevuld met de 'nieuwe' thema's onder de Omgevingswet: duurzaamheid (klimaatadaptatie, circulariteit en energietransitie), gezondheid en veiligheid. Met name in de gebiedsgerichte uitwerking komt de samenhang tussen de thema's aan bod (zie ook 'paragraaf 2.3. reikwijdte en detailniveau').

In de praktijk is het uitgangspunt dat de tot nu toe vastgestelde visies inhoudelijk worden betrokken bij de op te stellen omgevingsvisie. De Stadsvisie en gebiedsvisies voor onder andere Bogaard Stadscentrum, Havenkwartier, Kesslerpark en RijswijkBuiten, de Toekomstvisie Plaspoelpolder en het Programma Stadsontwikkeling vormen belangrijke bouwstenen. De sectorale beleidsvisies die raken aan de fysieke leefomgeving, worden ook meegenomen en opnieuw gewogen in de integrale context van een omgevingsvisie. In het kader op de volgende pagina staan de sectorale thema's en beleidstukken die we zoveel mogelijk willen integreren in de omgevingsvisie. Op sommige thema's is actualisatie van beleid nodig. We monitoren in fase I of deze beleidstukken nog separaat moeten worden vastgesteld. Als volledige integratie in de omgevingsvisie niet mogelijk is, geven we aan hoe het vervolg eruit ziet. Ook nemen we in de uitvoeringsparagraaf van de omgevingsvisie op welke beleidsstukken door de visie worden vervangen.

Verder is een zorgvuldige afstemming nodig met regionale processen en strategisch ruimtelijk beleid van medeoverheden. Denk aan de NOVI/NOVEX, de provinciale omgevingsvisie, de Regionale Energie Strategie, het overleg met de MRDH, afspraken over de regionale woonopgave, het vraagstuk rondom duurzame mobiliteit en de Strategie Bedrijventerreinen.

Ook zoeken we de koppeling op met de sociale leefomgeving. We streven ernaar om de doelstellingen uit het sociaal domein, die raken aan de fysieke leefomgeving, op te nemen in de omgevingsvisie (zie afbeelding 2.3.). 'Positieve gezondheid' is hierin een sleutelbegrip. Dit is het bevorderen van een gezonde leefstijl van onze inwoners en het werken aan een gezonde, leefbare en veilige leefomgeving. Het is echter niet de bedoeling om in te gaan op zaken die 'spelen achter de voordeur'.

Tot slot gaan we onderzoeken in hoeverre de 'Global Development Goals' van de Verenigde Naties geïntegreerd kunnen worden in de omgevingsvisie. Door hieraan een Rijswijkse invulling te geven, maken we hier ook 'local goals' van.

Afbeelding 2.3.: Koppeling fysieke- en sociale leefomgeving

Dit beeld laat zien dat de sociale en fysieke kant van de leefomgeving sterk met elkaar vergroeid zijn. De sociaal maatschappelijke vragen worden vaak concreet in de fysieke leefomgeving. De behoefte aan mantelzorg leidt bijvoorbeeld tot de vraag naar een mantelzorgwoning.

Programma Stadsontwikkeling

Het programma Stadsontwikkeling vormt een belangrijke bouwsteen voor de omgevingsvisie. Het programma geeft een analyse van het bestaande beleid en biedt daarmee een integraal inzicht in de ontwikkelopgaven van de stad en de consequenties daarvan. De focus ligt op uitvoering van het beleid. Er is geen nieuw beleid gemaakt. Meegegeven is dat er ruimte is voor de ambitie om in Rijswijk verder te verstedelijken. De grootste inhoudelijke uitdaging is daarom om in de omgevingsvisie integraal antwoord te geven op de vraag 'hoe houden we de stad Rijswijk leefbaar in de toekomst?'. Met andere woorden: Hoe sturen we met de verdichting en bevolkingsgroei op een prettige, groene stad waar het fijn wonen, werken en verblijven is? Welke (ruimtelijke) kaders geven we mee voor de verstedelijking van Rijswijk, gericht op het toevoegen van kwaliteiten?

Integratie van (sectoraal) beleid

- **Economie:** De Nieuwe Economische Strategie, de Strategiewerklocaties en de Beleidsnota Retail- en horeca zijn momenteel in ontwikkeling, gereed in eerste kwartaal van 2023. Deze beleidsstukken dienen als bouwsteen en worden vertaald in de omgevingsvisie. Verder hebben we aandacht voor beleid op circulaire economie.
- **Energietransitie:** Binnen dit thema zijn de Regionale EnergieStrategie 1.0., de Lokale Energietransitie en de Warmtetransitievisie beschikbaar. Deze beleidsstukken dienen als bouwsteen en worden vertaald in de omgevingsvisie. Het feit dat de RES 1.0. nog behoorlijk abstract is, vraagt aandacht.
- **Klimaatadaptatie:** Voor dit thema is nog geen gemeentelijk beleid geformuleerd. De gemeente heeft wel het provinciaal convenant 'Klimaatadaptatie' en 'Bouw Adaptief' ondertekend. Dit thema wordt opgenomen in de omgevingsvisie.
- **Maatschappelijk domein:** Er is gemeentelijk beleid geformuleerd op het gebied van onderwijs, sport en zorg. Deze beleidsstukken dienen als bouwsteen voor de omgevingsvisie, maar blijven wel apart bestaan in het maatschappelijk domein.
- **Mobiliteit:** er is een actuele Mobiliteitsvisie op een hoger abstractieniveau, die momenteel verder wordt uitgewerkt in een Mobiliteitsstrategie. Deze beleidsstukken dienen als bouwsteen en worden vertaald in de omgevingsvisie. Aandachtspunten zijn het afstemmen tussen de beide processen en het feit dat het parkeerbeleid verouderd is.
- **Natuur en groen:** Het beleid voor dit thema is toe aan actualisatie. Dit thema wordt opgenomen in de omgevingsvisie. Het huidige strategisch groenbeleid vervalt. Momenteel wordt gewerkt aan een inventarisatie die als bouwsteen dient voor de omgevingsvisie.
- **Sociaal domein:** Er is gemeentelijk beleid op het gebied van wmo, jeugd, welzijn en (sociale) inclusiviteit. Deze beleidsstukken dienen als bouwsteen voor de omgevingsvisie, maar blijven in het sociaal domein apart bestaan.
- **Volksgezondheid:** het vastgestelde beleid op dit thema is toe aan actualisatie. Het strategisch deel van dit thema dat betrekking heeft op de fysieke leefomgeving wordt opgenomen in de omgevingsvisie, met een focus op gezondheidsbescherming, maar ook op gezondheidsbevordering. De uitwerking blijft bij het sociaal domein.
- **Wonen:** De Woonvisie (toe aan actualisatie) en Woonzorgvisie dienen als bouwsteen en worden vertaald in de omgevingsvisie. Een deel van het woonbeleid, waaronder prestatieafspraken met woningcorporaties, blijft echter apart bestaan.

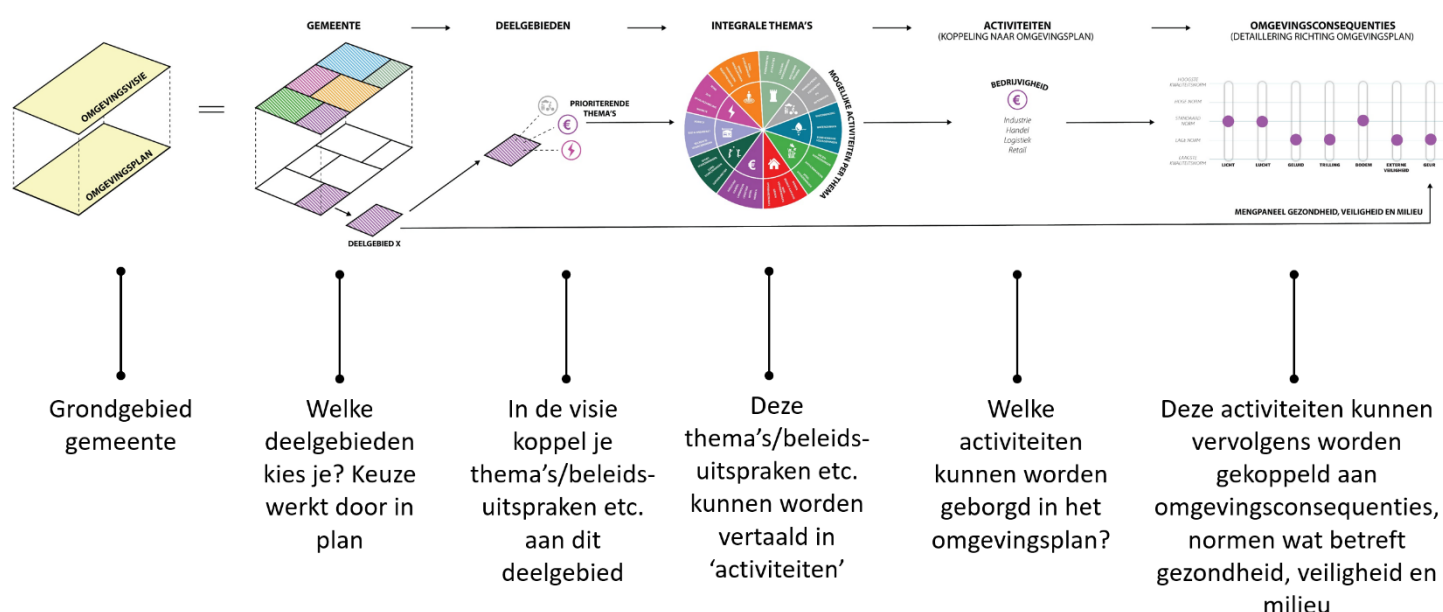
Tot slot willen we 'beheer van de stad' actief betrekken in (gebiedsgerichte)keuzes over onze ambities.

2.3. Reikwijdte en detailniveau van de omgevingsvisie

Context – mogelijke keuzes

De reikwijdte en het detailniveau van de omgevingsvisie zijn medebepalend voor de vormgeving. Belangrijk is dat de omgevingsvisie in samenhang met de andere kerninstrumenten uit de beleidscyclus moet worden gezien. Zoals gezegd is het de bedoeling van de wetgever dat de omgevingsvisie de beleidsmatige basis biedt voor het omgevingsplan. Als de omgevingsvisie bepaalde keuzes niet maakt, dan wordt het moeilijk hierover regels op te stellen in het omgevingsplan. Daarom is het belangrijk voldoende concreet te zijn en heldere keuzes te maken over de waarborging van kwaliteiten en ruimte voor ontwikkelingen. Een doorvertaling van gemeentebrede ambities in een gebiedsgerichte uitwerking, inclusief afwegingskader, helpt hierbij (zie ook afbeelding 2.4.).

Het kan zijn dat de omgevingsvisie (voor een bepaald onderwerp) toch op een hoger abstractieniveau blijft hangen. Dan is het wenselijk of nodig om dat onderwerp uit te werken in een thematisch of gebiedsgericht programma. Dat vult dan als het ware het gat tussen visie en plan op. De reikwijdte en het detailniveau van de omgevingsvisie en het gebruik van programma's zijn in die zin communicerende vaten. Daarbij is het van belang om in het achterhoofd te houden dat de omgevingsvisie uiteindelijk wordt vastgesteld door de gemeenteraad en programma's worden vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders. Als de gemeenteraad ervoor kiest onderwerpen door te schuiven naar programma's, verschuift zeggenschap naar het college (zie hiervoor ook par. '4.3. 'rol gemeentebestuur').

Afbeelding 2.4.: Systematiek koppeling omgevingsvisie-omgevingsplan (KuiperCompagnons)

Conclusie – keuze van de gemeente Rijswijk

We kiezen voor een omgevingsvisie met:

- Gemeentebreed heldere Rijswijkse kernwaarden en -kwaliteiten: we geven eenduidig en concreet invulling aan de stip op de horizon voor het jaar 2050, met een doorkijk naar het jaar 2100. Hierbij speelt de regionale dimensie van de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag nadrukkelijk een rol.
- Gemeentebreed ruimtelijke uitgangspunten voor een leefbare stad, met het oog op de verstedelijkingsambitie: er zullen een aantal thematische hoofdpunten (zoals klimaatadaptatie, duurzame mobiliteit, passende voorzieningen, etc.) centraal staan, waarbij zowel kansen als

knelpunten ontstaan. Hierin maken we heldere keuzes, niet alleen voor de lange termijn, maar ook voor de komende vijf tot tien jaar.

- *Gebiedsgerichte uitspraken.* Met het oog op het omgevingsplan streven we ernaar om duidelijk te maken welke ruimtelijke ontwikkelingen waar wenselijk zijn, en onder welke voorwaarden³. Dit vertalen we in een integraal inspiratie- en afwegingskader, dat ook per deelgebied wordt ingevuld. De gebiedsindeling wordt in fase I bepaald. Voor een goede koppeling is het van belang dat de deelgebieden aansluiten op de gebiedstypen uit het omgevingsplan.
- *Een duidelijk overzicht van acties na vaststelling.* Naar verwachting zal het niet lukken om bij de 1.0.-versie van de omgevingsvisie direct voor elk thema en voor ieder deelgebied het gewenste detailniveau en de gewenste integraliteit te bereiken. Ondanks het sturen op duidelijke keuzes, kan het in de praktijk gebeuren dat moeilijke keuzes worden doorgeschoven. Bovendien is beleid soms nog in ontwikkeling. We kiezen er daarom voor om aan het einde van het traject een lijst te maken van thema's en/of gebieden die richting de 2.0.-versie om een verdere uitwerking vragen. Hiervoor stellen we dan programma's op die bij de actualisatie weer worden geïntegreerd in de omgevingsvisie (zie hiervoor ook paragraaf 2.4.). 'beleidscyclus'. Ons uitgangspunt is namelijk dat de omgevingsvisie (vastgesteld door gemeenteraad) over kaderstelling gaat en een programma (vastgesteld door college) zich vooral richt op de uitvoering.

Gebruik van programma's:

- *Thematisch:* De onderwerpen 'mobiliteit, klimaatadaptatie en energietransitie' zullen naar verwachting niet helemaal uitgediept worden in de omgevingsvisie 1.0.. Mocht dit inderdaad het geval zijn, dan werken we het thema verder uit (beleidsmatig / uitvoeringsgericht) in een programma. Het (strategische) beleidsmatige deel moet later weer worden geïntegreerd in de omgevingsvisie.
- *Gebiedsgericht:* wanneer behoefte is aan een verdiepingsslag voor een bepaald deelgebied, bijvoorbeeld omdat er specifieke ontwikkelingen zijn of omdat er veel opgaven samenkomen, dan stellen we hiervoor een programma op. De (strategische) beleidsmatige onderdelen moeten later weer worden geïntegreerd in de omgevingsvisie.

2.4. Beleidscyclus: uitvoering, monitoring en evaluatie

Context – mogelijke keuzes

Bij vaststelling van de omgevingsvisie is het product afgerond, maar het proces van de uitvoering begint hier pas. Het is wenselijk om in de uitvoeringsparagraaf hierop in te gaan. Daarin staan (mede aan de hand van het 'spiekbriefje' van de VNG) uitspraken over onder andere sturingsfilosofie, grondbeleid en kostenverhaal. Daarnaast is het wenselijk om uitspraken te doen over de vormgeving van de beleidscyclus, namelijk over:

- de actualisatie van de omgevingsvisie⁴
- de doorwerking in andere Omgevingswet-instrumenten als programma's en het omgevingsplan
- de monitoring en evaluatie (vierde kwadrant beleidscyclus).

Het is namelijk aan de gemeente zelf om de beleidscyclus in te richten en aan de gang te houden.

³ We worden in dit verband vanuit de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) aangespoord functies te combineren en hier willen wij als gemeente Rijswijk zelf ook op inzetten, gezien de beperkte ruimte en de vele opgaven.

⁴ Het is de bedoeling van de wetgever dat de omgevingsvisie 'elke dag vers' is, maar er worden verder geen richtlijnen voor de frequentie van de actualisatie meegegeven.

Conclusie – keuze van de gemeente Rijswijk

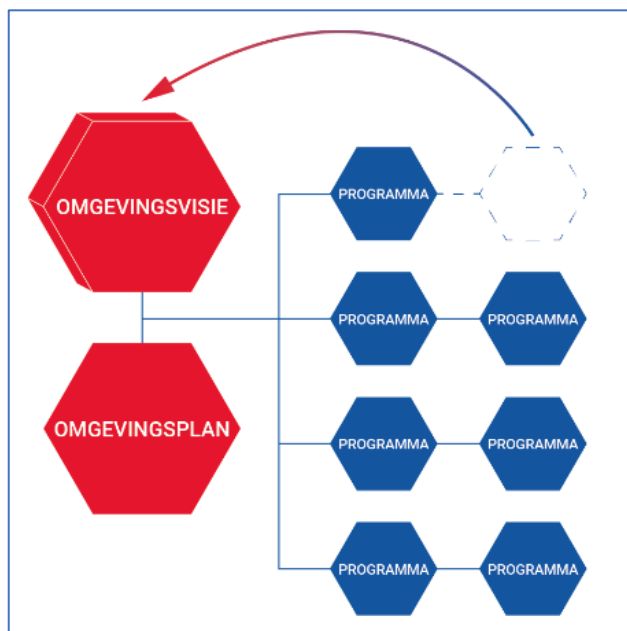
Uitvoeringsparagraaf

In de uitvoeringsparagraaf van de omgevingsvisie doen we uitspraken over:

- De werking van de omgevingsvisie als begin van de beleidscyclus: actualisatie van de omgevingsvisie en de vertaling naar het omgevingsplan en de koppeling met eventuele programma's.
- De uitvoering en sturingsfilosofie: we geven aan – per thema en/of gebied – waar we als gemeente zelf verantwoordelijkheid nemen in het realiseren van onze ambities en waar we alleen faciliteren en de taken overlaten aan (samenwerkings-)partners en de samenleving.
- Grondbeleid en kostenverhaal: we kiezen ervoor om in de omgevingsvisie alleen aan te geven dat kostenverhaal wordt toegepast en voor welke onderwerpen. De uitwerking vindt plaats in een apart 'programma kostenverhaal'. Voor grondbeleid wordt momenteel door de afdeling 'grondzaken' gewerkt aan een startnotitie voor de herijking van het beleid. We bepalen aan het einde van fase 2 of, en hoe, dit onderdeel wordt opgenomen in het omgevingsvisietraject.
- Opzet van monitoringssysteem: de eerste stappen hiervoor zijn in het Programma Stadsontwikkeling gezet. Ook het PlanMER (milieueffectrapport, zie hiervoor hoofdstuk 5) zal de nodige aanknopingspunten bieden.

Beleidscyclus

Ons uitgangspunt is dat (sectorale) beleidsvorming over de fysieke leefomgeving zoveel mogelijk plaatsvindt in de omgevingsvisie in plaats van in een apart sectoraal beleidsstuk. Deze harmonisatie voorkomt het 'schaken op twee borden' dat nu nog gebeurt. Dit vraagt om een andere werkwijze van de bestuurlijke en ambtelijke organisatie: bestuurlijk betekent dat minder gescoord kan worden met een sectoraal beleidsstuk en beleid meer college-breed (in de omgevingsvisie) wordt gevormd. Dit geldt ook ambtelijk. We kunnen best nieuw beleid maken, maar het hoeft niet separaat vastgesteld te worden. Bij voorkeur gaat het mee in de actualisatie van de omgevingsvisie. Op termijn biedt dit meer samenhang in het beleid, een goede koppeling met het omgevingsplan en een efficiëntieslag in de wijze van beleidsvorming.

Afbeelding 2.5: Veegmomenten in de beleidscyclus.

Bij de actualisatie van de omgevingsvisie wordt bezien welke programma's kunnen opgaan in de visie, in elk geval voor wat betreft het strategische deel van het desbetreffende programma'.

Wanneer nodig kiezen we ervoor om vooruitlopend op de (actualisatie) van de omgevingsvisie een thematisch of gebiedsgericht programma (onder de Omgevingswet) op te stellen. Dit doen we bij de volgende twee situaties:

1. als de urgentie van beleidsvorming voor een bepaald thema of gebied hoog is of;
2. als er behoefte is aan een verdiepingsslag.

We stellen hierbij de voorwaarde dat de strategische onderdelen uit het programma in de actualisatie van de omgevingsvisie worden geïntegreerd, via een zogenoemd 'veegmoment' (zie afbeelding 2.5.).

Actualisatie

Het strategische deel van de omgevingsvisie (Rijswijkse centrale waarden, uitgangspunten verstedelijking en leefbaarheid) geldt voor de lange termijn, maar wordt niettemin periodiek geëvalueerd. We kiezen ervoor om de actualisatiecyclus gelijk te stellen met de bestuurstermijn van vier jaar.

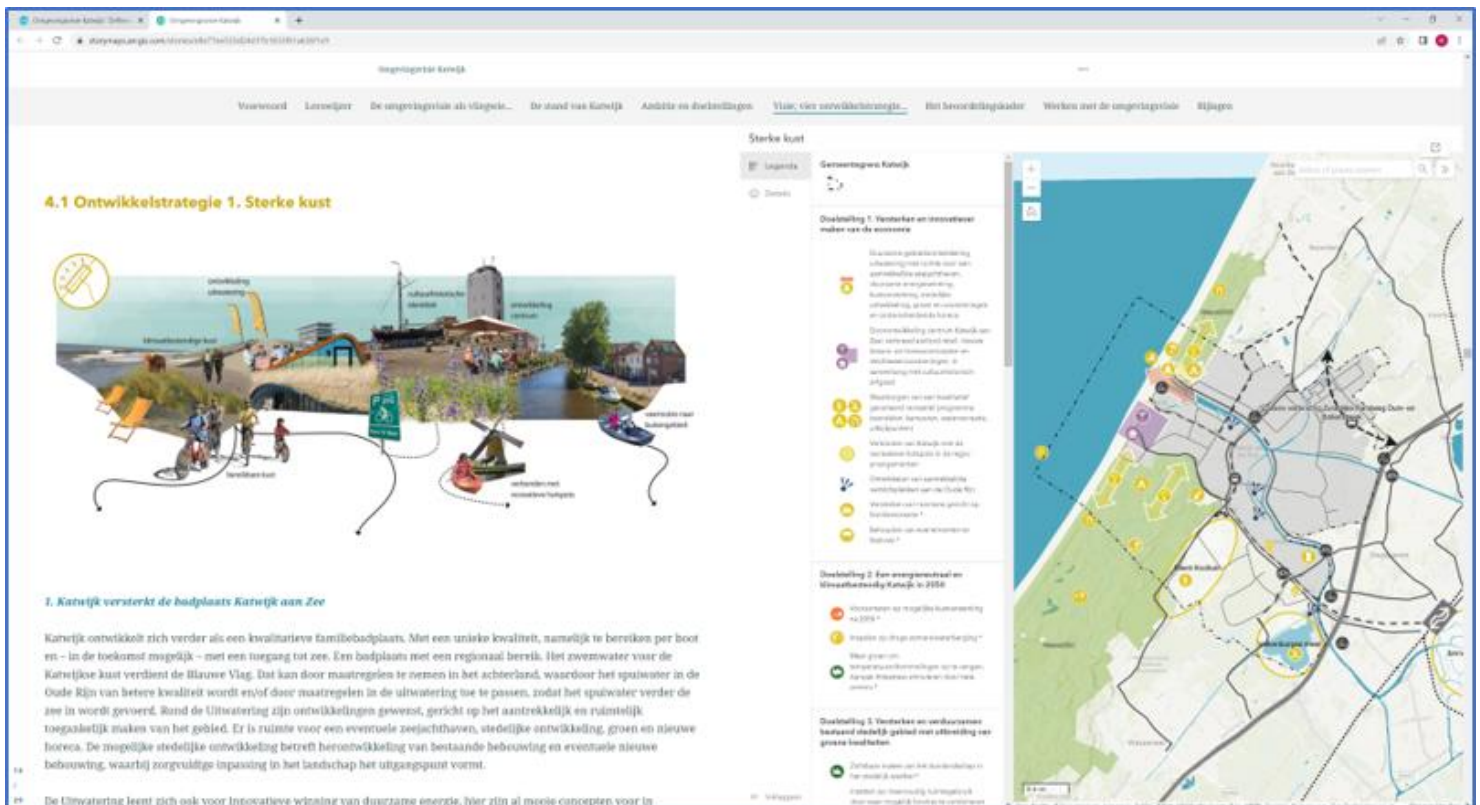
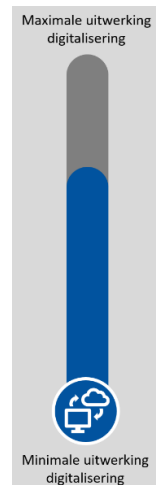
Het uitvoeringsgerichte deel (thematische/gebiedsgerichte uitwerking en specifieke projecten) wordt tweejaarlijks bijgesteld tijdens een integraal 'veegmoment'. Dan integreren we de strategische beleidsonderdelen uit de programma's die zijn opgesteld in de omgevingsvisie.

3. Vorm (eind)product

Context – mogelijke keuzes

De wetgever stelt dat de omgevingsvisie vormvrij is. De gemeente mag dus zelf bepalen hoe hij de omgevingsvisie vormgeeft. Een eis die wel aan de vormgeving wordt gesteld is dat de omgevingsvisie - na inwerkingtreding van de Omgevingswet - wordt gepubliceerd in het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO) en interactief raadpleegbaar is. Een andere eis is dat de omgevingsvisie, als deze wordt gepubliceerd op de gemeentelijke website, goed (digitaal) toegankelijk is voor iedereen, ook voor mensen met een beperking. Hiervoor heeft de Rijksoverheid (los van de Omgevingswet) richtlijnen opgesteld.

Naast de (interactieve) link in het DSO, is het mogelijk om het 'product' omgevingsvisie vorm te geven als interactieve viewer en/of als boekwerk. De vorm die wordt gekozen is ook van invloed op de structuur en opbouw van de tekst en het kaartmateriaal in de omgevingsvisie. Daarnaast is ook nog variatie mogelijk in de vormgeving van de inhoud zelf: het taalgebruik, het gebruik van beelden, de lengte (waarop onder reikwijdte en detailniveau is ingegaan) et cetera.

Afbeelding 3.1.: Voorbeeld van een omgevingsvisie in een interactieve digitale viewer (KuiperCompagnons)

Conclusie – keuze van de gemeente Rijswijk

De omgevingsvisie is al vanaf het ontwerp geschikt voor plaatsing in het DSO. Het kaartmateriaal wordt opgebouwd in GIS (geodata), zodat we snel kunnen toewerken naar een product dat voldoet aan de digitale eisen van het DSO. De GIS-database is bovendien van waarde voor het opzetten van een monitoringssysteem, zie ook par. 2.4. 'beleidscyclus', en voor de uitwisseling met ketenpartners.

Daarnaast maken we een digitale viewer waarop de omgevingsvisie interactief raadpleegbaar is. Een viewer biedt veel mogelijkheden om de omgevingsvisie op aantrekkelijke wijze te visualiseren en de

lezer gestructureerd door (delen van) het product heen te leiden. Bovendien is het met een viewer eenvoudiger om te voldoen aan de richtlijnen van digitale toegankelijkheid. Hierbij vinden we het van belang dat de omgevingsvisie naast in modules, ook als verhaal van A tot Z te lezen is. Dit verhaal bieden we ook aan in een analoog boekje (in beperkte oplage), voor mensen die minder digitaal vaardig zijn.

Aangezien de omgevingsvisie straks een product is voor uiteenlopende doelgroepen, zoals de ambtelijke organisatie en bestuur, maar ook de samenleving en (samenwerkings-)partners, vinden we het belangrijk dat het product voor iedereen prettig leesbaar en werkbaar is. De omgevingsvisie wordt zoveel mogelijk richting leesniveau B2 geschreven en beeldend/inspirerend vormgegeven met onder andere kaarten, infographics, principeschetsen en referentiebeelden. De omgevingsvisie wordt in de interactieve digitale viewer zoals gezegd opgeknipt in diverse onderdelen, zodat de lezer alleen die onderdelen kan lezen die hij/zij interesseert. Daarnaast maken we een publiekssamenvatting in leesniveau B1 en een animatiefilmpje die de omgevingsvisie toelicht.

4. Proces en organisatie

4.1. Inleiding

Dat de omgevingsvisie vorm- en procedurevrij is, betekent dat er (ook) geen vereisten aan het proces zijn. Wel kunnen in de praktijk een aantal min of meer vaste stappen worden onderscheiden. Deze stappen hebben we naar de Rijswijkse situatie vertaald.

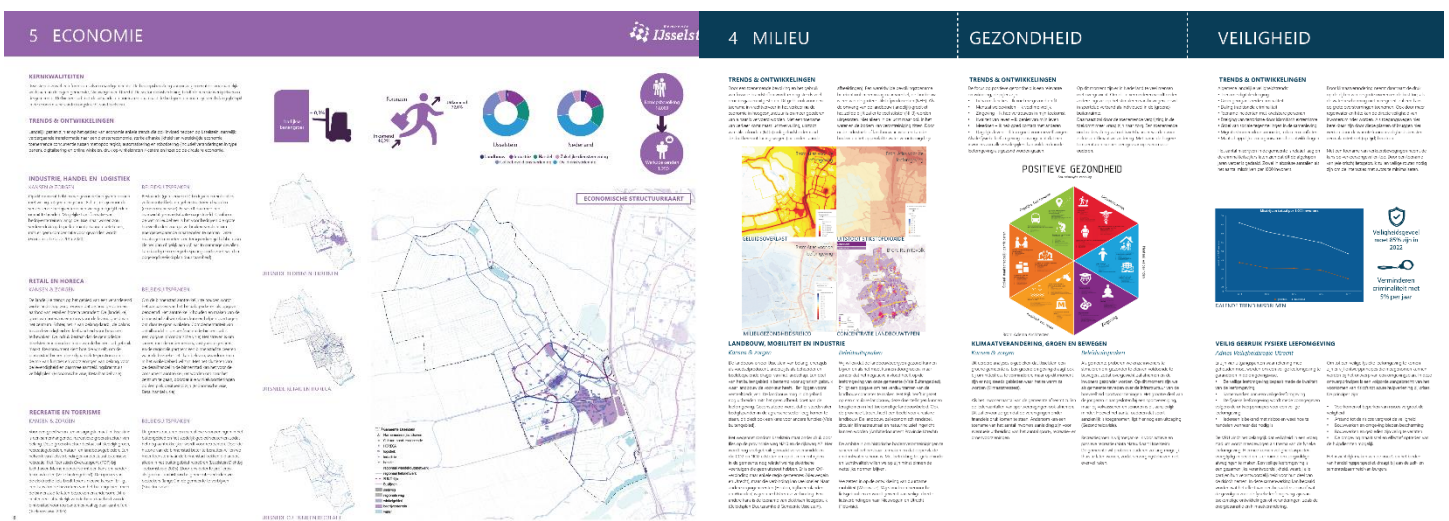
4.2. Stappenplan om te komen tot een omgevingsvisie

Fase I - Verkenning: inventarisatie en analyse (januari 2023- maart 2023)⁵

De eerste fase start met een Verkenning van de 'huidige staat' van de gemeente. Dit wordt gedaan op basis van:

- een inventarisatie en analyse van het ruimtelijk beleid en relevant beleid uit andere domeinen (zie kader voor de relatie met het Programma Stadsontwikkeling);
- een overzicht van trends en ontwikkelingen waarop de gemeente moet/kan inspelen;
- de ruimtelijke kwaliteit en ruimtegebruik (ook in historisch verband);
- de positie van Rijswijk in de regio.

Aan de hand van werksessies met de projectgroep wordt de Verkenning verder aangescherpt. In de werksessies staat het benoemen van kwaliteiten en aandachtspunten en het uitwerken van relevante dilemma's met het oog op de leefbaarheid centraal. Het doel is om duidelijk te krijgen over welke zaken de gemeente een keuze moet maken. Richting afronding van de Verkenning vindt nog een reflecterende werksessie met de projectgroep+ plaats om ambtelijk de laatste puntjes op de i te zetten.

Afbeelding 4.1.: Voorbeeld inventarisatie- en analyse (tussenproduct) gemeente IJsselstein (KuiperCompagnons).

De Verkenning vormt het tussenproduct voor fase I. Het stuk wordt besproken met de gemeenteraad en wordt ter vaststelling voorgelegd aan het college (maart 2023).

In het eerste kwartaal van 2023 wordt met een communicatiebureau het communicatie- en participatieplan uitgewerkt, op basis van dit plan van aanpak voor de omgevingsvisie.

⁵ Het betreft de beoogde tijdsplanning en is ter indicatie.

Programma Stadsontwikkeling als vertrekpunt

Het Programma Stadsontwikkeling vormt een belangrijk vertrekpunt voor de Verkenning. Het Programma geeft een analyse van het bestaande beleid en biedt daarmee een integraal inzicht in de ontwikkelopgaven van de stad, zoals de groei van het aantal (zorg)voorzieningen. De focus ligt op de uitvoering van het beleid en bevat een vertaling naar maatregelen voor de komende vijf jaar, maar ook voor de lange termijn (inclusief kansen en knelpunten). Het Programma blijft echter beperkt tot beleidsuitvoering waarvan de gemeente zelf opdrachtgever is, terwijl de omgevingsvisie ingaat op alle onderdelen van de fysieke leefomgeving en activiteiten die daar invloed op hebben. De Verkenning moet op dit gebied dus nog aangevuld worden.

Fase 2 – Koersbepaling: koers en keuzes (april 2023 – september 2023)

De Leefomgevingsfoto voor de PlanMER wordt aan het begin van deze fase opgeleverd (zie ook paragraaf 5.3. 'stappenplan integratie MER'). Uit deze foto en de Verkenning zal blijken dat veel bestaand beleid kan worden doorgezet, maar er zullen ook dilemma's naar voren komen. Hiervoor worden alternatieven ontwikkeld met als centraal onderwerp: de mate van verdichting en vergroening en de gevolgen hiervan voor de leefbaarheid. Dit Raamwerk met Alternatieven wordt besproken met het college en de gemeenteraad, waarop zij de invulling van de alternatieven waar nodig kunnen bijschaven.

De alternatieven worden in de m.e.r.-procedure getoetst op de milieueffecten (MER Deel A), zodat kansen en knelpunten inzichtelijk worden (zie paragraaf 5.3. 'stappenplan integratie PlanMER'). Tijdens de eerste externe participatieronde (juni 2023) gaat het gesprek over de kernkwaliteiten en aandachtspunten van Rijswijk en over de dilemma's binnen het Raamwerk van Alternatieven. Deze participatieronde heeft dus een inventariserend en verdiepend karakter (zie hiervoor ook hoofdstuk 6 'participatie'). Aan het einde van de eerste participatieronde wordt tijdens een aparte raadsavond input opgehaald bij de raadsleden.

Op basis van alle inbreng wordt één voorkeursalternatief geformuleerd, waarin de Rijswijkse centrale kernwaarden en -kwaliteiten, de gemeentebrede ambities (inclusief de inhoudelijke uitgangspunten voor verstedelijking en leefbaarheid) en de hoofdlijnen voor de gebiedsgerichte uitwerking samenkomen. Dit komt samen in de Koersnotitie, als resultaat van fase 2. De Koersnotitie wordt besproken met het college en wordt ter vaststelling voorgelegd aan de gemeenteraad (september 2023).

Afbeelding 4.2.: Voorbeeld visievorming omgevingsvisie Delft (KuiperCompagnons)

Fase 3 – Ontwerp-omgevingsvisie (oktober 2023 – februari 2024)

Aan het begin van deze fase vindt een uitwerking plaats van de Koersnotitie naar de deelgebieden (kaders voor activiteiten en ruimtelijke ontwikkelingen en milieu/ omgevingsconsequenties). Ook de contouren van de uitvoeringsparagraaf van de omgevingsvisie krijgen al vorm (zie hiervoor ook paragraaf 2.4. ‘beleidscyclus’). Dit wordt vertaald in de eerste concept ontwerp-omgevingsvisie, waarbij een concept-MER (deel B) wordt opgeleverd die de effecten op de omgeving weergeeft.

De concept ontwerp-omgevingsvisie wordt toegelicht aan het college, waarna het stuk waar nodig wordt bijgeschaafd. Het concept vormt vervolgens de inhoudelijke basis voor de tweede externe participatieronde (december 2023). In het gesprek wordt gevraagd om een reflectie op de voorgestelde koers, maar ook om wensen en ideeën mee te geven voor de uitwerking. Deze participatieronde heeft dus een toetsend en verdiepend karakter (zie hiervoor ook hoofdstuk 6 ‘participatie’). Op basis van de opgehaalde inbreng wordt de ontwerp-omgevingsvisie opgesteld. Ook wordt het bijbehorende definitieve planMER opgeleverd (Deel B), zie ook paragraaf 5.3. ‘stappenplan integratie PlanMER’.

Fase 4 – Vaststelling omgevingsvisie (maart 2024 – juli 2024)

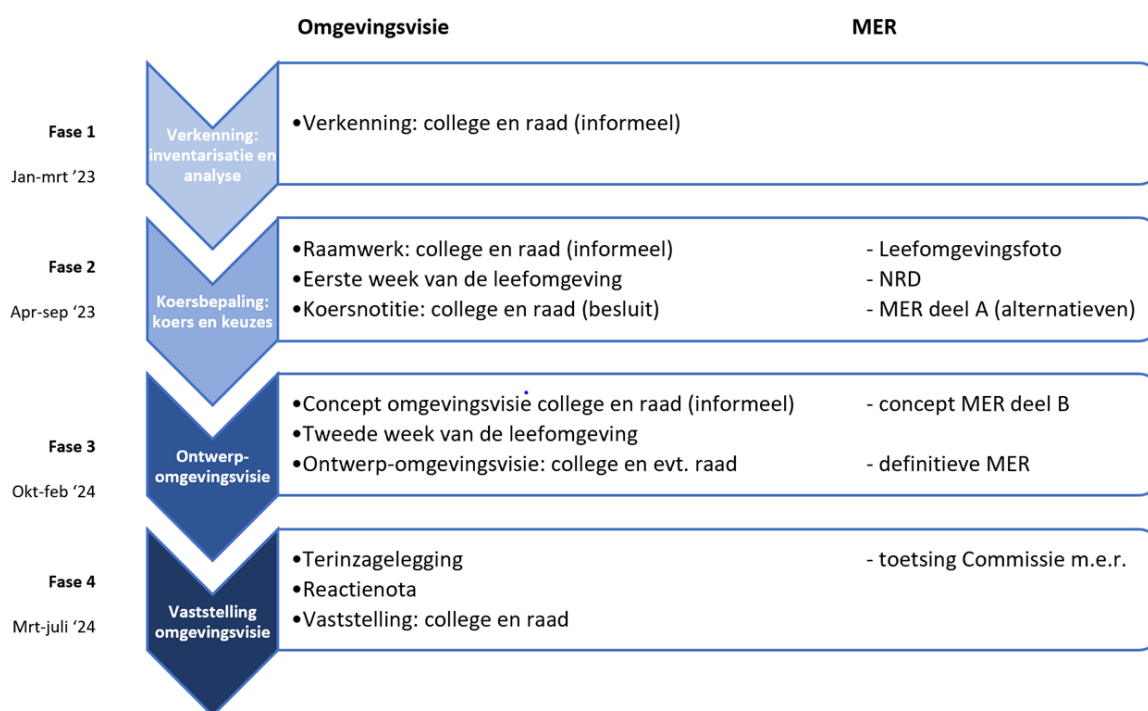
Na vrijgave van het college van B&W wordt de ontwerp-omgevingsvisie zes weken ter inzage gelegd (maart-april 2024). Daarnaast wordt het PlanMER beoordeeld door de Commissie-m.e.r. Naar aanleiding van de ingekomen zienswijzen en aanbevelingen van de Commissie-m.e.r.⁶ vindt eventuele verwerking hiervan plaats, alvorens de definitieve omgevingsvisie (inclusief reactienota) ter besluitvorming aan de gemeenteraad wordt voorgelegd.

Afbeelding 4.3.: Voorbeeld omgevingsvisiekaart gemeente Delft (KuiperCompagnons)

⁶ Sommige aanbevelingen kunnen worden meegenomen in een programma, het omgevingsplan of de 2.0-versie van de omgevingsvisie.

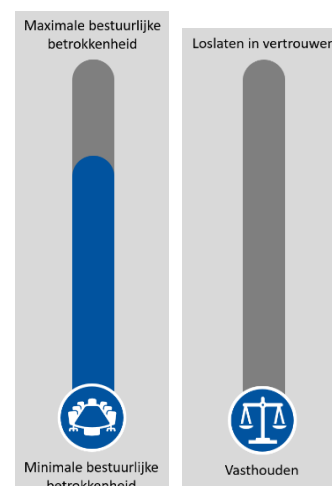
Samengevat ziet het proces er als volgt uit:

4.3. Rol gemeentebestuur tijdens het proces

Context – mogelijke keuzes

De gemeenteraad heeft in de geest van de Omgevingswet vooral een kaderstellende rol. Daartoe heeft de raad twee 'knoppen' tot zijn beschikking: besluitvorming omtrent de omgevingsvisie en het omgevingsplan⁷. Het college heeft een meer uitvoerende rol en staat aan de lat voor de programma's en het behandelen van initiatieven. De benadering van de verschillende kerninstrumenten van de Omgevingswet heeft zodoende invloed op de verhoudingen tussen de raad en het college. De wetgever gaat ervan uit dat de raad meer zal overlaten aan het college. Met een stevige omgevingsvisie in de hand, zal de raad de behandeling van initiatieven eerder in vertrouwen 'loslaten' (overlaten aan het college). Hiervoor moet de raad zich wel voldoende betrokken voelen en mogelijkheden hebben om tussentijds bij te sturen.

In dit kader is het van belang om goed na te denken over de rol van de gemeenteraad in het omgevingsvisietraject:

- het wel/niet (informeel) betrekken van de gemeenteraad om tussentijds input op te halen en mogelijkheid te bieden tot bijsturing, al dan niet via een raads werkgroep;
- het wel/niet formeel laten vaststellen van de tussenproducten om tussentijds bij te sturen: Verkenning (fase 1), Raamwerk met Alternatieven (fase 2) en Koersnotitie (fase 2);
- het wel/niet een actieve rol geven aan raadsleden bij het participatieproces.

Ook het college moet een heldere rol krijgen. Aangezien de omgevingsvisie een breed aantal thema's raakt gaat het om de vraag of één of meerdere wethouders – al dan niet in een stuurgroep – of het voltallige college verantwoordelijk is voor de omgevingsvisie.

⁷ Daarnaast kan de raad ook nog gebruik maken van Adviesrecht over Buitenplanse Omgevingsplanactiviteiten.

Conclusie – keuze van de gemeente Rijswijk

Rol gemeenteraad

Het presidium neemt in januari 2023 een besluit over een raadswerkgroep Ruimte⁸. De raadswerkgroep heeft een belangrijke rol in de procesmatige afstemming en voorbereiding van de tussenstappen en -producten van de omgevingsvisie. De raadswerkgroep-leden worden regelmatig bijgepraat over inhoud en proces, ze worden gevraagd input te geven en met hen wordt de inhoudelijke verdieping opgezocht. Bij deze sessies hoort een duidelijke agenda (beoogd doel en onderwerpen) en voldoende interactie.

Het is belangrijk om de voltallige gemeenteraad op ijkmomenten ook weer te betrekken. Aan de hand van sprekende voorbeelden en doorkijkjes richting het omgevingsplan en de uitvoeringspraktijk worden de raadsleden meegenomen. Gedurende het proces vervult het forum/gemeenteraad op vier momenten zijn kaderstellende rol:

1. meningsvormende bespreking van de Verkenning⁹;
2. meningsvormende bespreking van het Raamwerk met Alternatieven;
3. vaststelling van de Koersnotitie;
4. vaststelling van de uiteindelijke omgevingsvisie.

Een actieve rol van raadsleden bij het externe participatieproces – en dan met name het gesprek met de inwoners van de stad – kan van meerwaarde zijn, zowel voor de gemeenteraad zelf als voor het creëren van momentum in de samenleving. In overleg met de griffie wordt per participatiemoment bepaald wat hun exacte rol is en wat de benodigde inhoudelijke voorbereiding en organisatorische ondersteuning moet zijn.

Rol college

De omgevingsvisie raakt (bijna) alle portefeuillehouders. Er is een stuurgroep met twee wethouders, namelijk:

- wethouder 'ruimte & mobiliteit' en;
- wethouder 'groen/blauw, openbare inrichting & energietransitie'.

De stuurgroep wordt regelmatig bijgepraat op inhoud en proces en draagt zorg voor de dagelijkse aansturing. Daarnaast wordt het voltallige college aan de hand van actieve werksessies (4x een dagdeel in 2023) betrokken bij de omgevingsvisie. Het gaat daarbij om het sparren over kwaliteiten en aandachtspunten, over de dilemma's binnen het Raamwerk van alternatieven, en over de koers en de (concept)ontwerpomgevingsvisie.

4.4. Werkstructuur ambtelijke organisatie

De fysieke leefomgeving is een breed begrip en omvat uiteenlopende thema's. Het opstellen van de omgevingsvisie vraagt dan ook om een brede integrale inzet van de ambtelijke organisatie. Er is gekozen voor de volgende werkstructuur:

- Het **kernteam** bestaat uit de gemeentelijke projectleider, twee gemeentelijke adviseurs 'ruimte', de projectleider en -secretaris van het extern adviesbureau dat ondersteunt, en een adviseur communicatie. Het kernteam is de motor van het omgevingsvisietraject (dagelijkse aansturing). Het kernteam organiseert het proces – inclusief participatie en bestuurlijk traject – en stuurt op het maken van keuzes.
- De **projectgroep** bestaat uit een afspiegeling van diverse beleidsvelden en domeinen¹⁰. De projectgroepsleden leveren de inhoudelijke bijdrage. Zij zorgen voor inhoudelijke borging van de verschillende disciplines en zijn ook de ambassadeurs richting hun eigen discipline. In de

⁸ De 'raadwerkgroep ruimte' wordt breder ingezet dan alleen voor de omgevingsvisie of de Omgevingswet. Deze raadswerkgroep bestaat dan naast de 'raadwerkgroep sociaal domein'.

⁹ Formele besluitvorming van de Verkenning door de gemeenteraad is omwille van de tijd niet haalbaar en wenselijk.

¹⁰ Ruimte, Rijswijk Buiten, communicatie, stedenbouw, planologie, mobiliteit, parkeren, sociaal domein, maatschappelijk domein, economische zaken, groen, omgevingsplan, wonen, vergunningen, milieu, water, klimaatadaptief bouwen. Ook de Omgevingsdienst is onderdeel van de projectgroep.

werksessies (circa één keer per zes weken) met de projectgroep vinden de inhoudelijke discussies plaats en worden de keuzes gemaakt die als voorstel richting het bestuur gaan.

- De **projectgroep+** bestaat uit een brede afspiegeling¹¹ van de ambtelijke organisatie. De projectgroep+-leden reflecteren, ieder vanuit hun eigen achtergrond, op de inhoud. Zij signaleren kansen en knelpunten en denken mee over keuzes rondom de hoofdpogaven. De werksessies met de projectgroep+ vinden één keer per fase plaats.
- De **ambtelijke opdrachtgevers** en het **gemeentelijk managementteam (GMT)** worden bij oplevering van een tussenproduct en de uiteindelijke omgevingsvisie bijgepraat op proces en inhoud. Het opdrachtgeversoverleg¹² dient als voorportaal van de behandeling in het GMT en ter voorbereiding van werksessies met het gemeentelijk bestuur.

Per fase wordt getoetst of de samenstelling van de groepen nog voldoet.

Aandachtspunt is dat de organisatie al zwaar belast is met de huidige beleidstrajecten en projecten. De omgevingsvisie komt daar bovenop. Dit betekent dat er extra ruimte vrijgemaakt moet worden om dit traject te kunnen doorlopen. Het is van belang dat de ambtelijke beleidsmedewerkers voldoende aangehaakt worden bij dit project omdat zij inhoudelijke kennis inbrengen en omdat zij in de komende jaren (in de beleidscyclus) verder moeten werken aan de Omgevingswet-instrumenten. Daar staat tegenover dat het uiteindelijk minder werk kost dan alle 'sectorale ballen' in de lucht houden.

¹¹ Beleidsvelden en domeinen uit de projectgroep, en daaraan toegevoegd de operationele teams: vergunningverlening, onderhoud, handhaving, etc.

¹² Opdrachtgeversoverleg waaraan deelneemt: ambtelijke opdrachtgevers, gemeentelijk projectleider en een ambtelijke ondersteuner.

5. Integratie van de milieueffectrapportage

5.1. Inleiding

Gelijktijdig met de omgevingsvisie kan ook een milieueffectrapportage (m.e.r.; proces) worden gevolgd om de te verwachten (milieu)effecten van de omgevingsvisie inzichtelijk te maken.

5.2. Keuze voor milieueffectrapportage

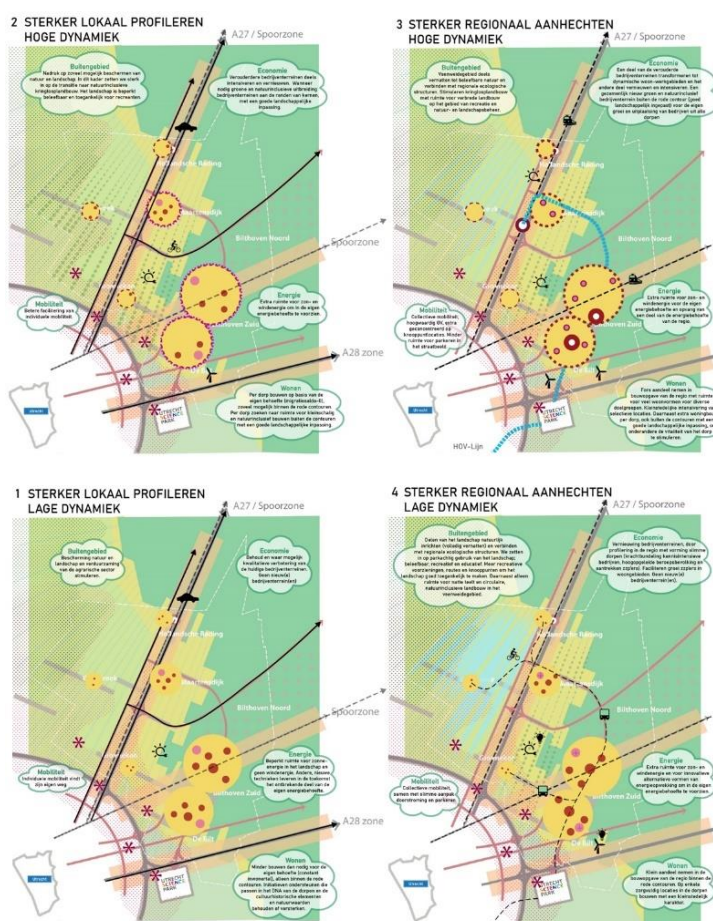
Context – mogelijke keuzes

Een m.e.r. is vereist als de omgevingsvisie kaderstellend is voor m.e.r.-plichtige ontwikkelingen en/of als er effecten worden verwacht op Natura2000-gebieden. Dit is overigens bijna altijd het geval. Er zijn echter geen juridische consequenties aan verbonden als een gemeente ervoor kiest om toch geen Milieueffectrapport (MER; rapport) te laten opstellen. Het hoeft geen invloed te hebben op de planning, omdat beide trajecten parallel aan elkaar lopen.

Verder kan ook nog gekozen worden tussen een toetsend of ontwerpend PlanMER. Bij een toetsend PlanMER wordt alleen tegen het einde van het omgevingsvisietraject, bij de ontwerp-omgevingsvisie, getoetst op de (milieu)effecten. Bij een ontwerpend PlanMER wordt vanaf de start van het traject al getoetst op de voorgestelde beleidskeuzes, zodat er sprake is van een tussentijdse reflectie op de voorgestelde visie. Verder kan ook gevarieerd worden in de reikwijdte van de PlanMER. Uitgangspunt is dat enerzijds wordt getoetst op de milieueffecten en anderzijds wordt getoetst op het doelbereik van de ambities.

Maximale
planMER

Minimale
planMER

Afbeelding 5.1.: Voorbeeld toetsing (Antea Group) van alternatieven (KuiperCompagnons) in een ontwerpend PlanMER gemeente De Bilt

Indicator	Vergezicht 1	Vergezicht 2
Impact op bodemkwaliteit	0	0
Impact op bodemdaling	0	0
Impact op waterveiligheid	0	0
Impact op oppervlaktewater	0	0
Impact op grondwater	0	0
Mate van wateroverlast	0	0
Mate van optreden van het hitte-eilandeffect	0	0
Mate van droogtestress	0	0
Impact op Natura 2000-gebieden	-	-
Impact op NNN-gebieden	0	-
Impact op gemeentelijke groenstructuren	0	0
Impact op Wettelijk beschermde soorten	0	-
Impact op biodiversiteit	0	+
Aantasting van landschappelijke waarden	0	-
Aantasting van archeologische waarden	0	-
Aantasting van cultuurhistorie en erfgoed	0	0
Potentie voor energieopwekking	0	0
Impact van potentiële opweklocaties: zon	0	0
Impact van potentiële opweklocaties: wind	0	-
Voorzien in eigen woningbehoefte	-	0
Diversiteit in type woningen	-	+
Impact op sociale inclusiviteit	0	0
Mate van sociale betrokkenheid en cohesie	-	0
Impact op de sociale veiligheid	0	0
Impact op luchtkwaliteit	0	-
Impact op geluidhinder	0	-
Impact op geurhinder	0	0
Impact op lichthinder	0	0
Impact op endotoxinen en <u>zoönosen</u>	0	0
Impact op bedrijvigheid	0	-
Impact op de externe veiligheid	0	0
Impact op de beweegvriendelijke omgeving	0	0

Conclusie – keuze van de gemeente Rijswijk

Ten eerste kiezen we ervoor om een m.e.r. te volgen om de volgende redenen:

- Ook al zijn er geen directe juridische consequenties, het is bijna altijd verplicht een m.e.r. te volgen.
- Het PlanMER brengt de gevolgen van beleidskeuzes in de omgevingsvisie (tussentijds) objectief in beeld. De focus ligt hierbij op milieueffecten en ruimtelijke effecten, maar er wordt ook breder gekeken naar relevante sociaal-maatschappelijke factoren. Zo een breed ingestoken MER wordt vaak een Omgevingseffectrapport (OER) of Leefbaarheidseffectrapport (LER) genoemd. Om nog beter inzicht te geven in de lange termijngevolgen van ingrepen kan worden gedacht aan een (informele) 'Maatschappelijke Kosten-Baten analyse-light'.
- Het PlanMER helpt om ervoor te zorgen dat besluiten navolgbaar zijn en dat er een consistentie is tussen ambities (waar wil je naartoe), opgaven (wat moet je daarvoor doen) en keuzes (hoe ga je dat voor elkaar krijgen).
- De onafhankelijke toetsingsrol van de PlanMER is voor het participatieproces zeer waardevol. Wanneer we transparant omgaan met de resultaten, vergroot dit het vertrouwen in het proces en creëert het draagvlak.

Ten tweede kiezen we voor een 'ontwerpend' PlanMER. Zo kunnen we het instrument optimaal inzetten: zowel in de verkenning (nulmeting), bij de beoordeling van de dilemma's (beoordeling alternatieven) en bij het maken van uiteindelijke keuzes in de beleidsstrategieën. Zo is bovendien sprake van een continue wisselwerking tussen de beide trajecten. In de kostenraming is rekening gehouden met het maken van een ontwerpend MER (zie ook 'par 7.3. beoogd budget').

5.3. Stappenplan integratie milieueffectrapportage

De m.e.r. bestaat uit de volgende vier stappen:

1. Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) en Leefomgevingsfoto: de nulmeting van de fysieke leefomgeving.
2. Beoordeling alternatieven: inzichtelijk maken van de effecten van verschillende alternatieven rondom een aantal dilemma's (MER deel A).
3. Opstellen MER: Integrale beoordeling van (concept) ontwerp-omgevingsvisie: inzichtelijk maken van de effecten van de omgevingsvisie (MER deel B).
4. Advies Commissie: Toetsing door Commissie voor de milieueffectrapportage.

Afbeelding 5.2 Schema samenhang omgevingsvisie en m.e.r. (Bron: Antea Group)

Ad 1: Leefomgevingsfoto

Allereerst wordt de NRD opgesteld. Met de publicatie wordt kenbaar gemaakt dat ten behoeve van de omgevingsvisie een m.e.r.-procedure doorlopen wordt. De NRD beschrijft de onderzoeksopzet, waarin is te lezen wat en hoe de m.e.r.-procedure wordt opgepakt. De NRD wordt vastgesteld door het college en ter kennisgeving aan de gemeenteraad gestuurd. De 'koninklijke route' wordt gevolgd door de NRD ook door de Commissie voor de milieueffectrapportage te laten beoordelen. Dit vergroot de kans dat de toetsing van het MER later soepel verloopt.

Hierna, en deels parallel aan de NRD, gaat men aan de slag met een Leefomgevingsfoto: dit is een integrale nulmeting van de huidige staat van de fysieke leefomgeving. Daarbij wordt ook een overzicht gemaakt van trends en ontwikkelingen waar de gemeente mee te maken gaat krijgen. Dit heet de autonome ontwikkeling. Die vormt samen met de bestaande situatie de 'referentiesituatie'. Dit is een belangrijke basis voor het MER én de omgevingsvisie.

Ad 2: Beoordeling alternatieven

In het traject van de omgevingsvisie worden verschillende alternatieven voor dilemma's ontwikkeld. In Rijswijk zal dit in elk geval gaan om de mate van verdichting en vergroening en de gevolgen hiervan voor de leefbaarheid. In het MER (deel A) worden verschillende alternatieven op hun milieueffecten beoordeeld. Hiermee worden de kansen en knelpunten in beeld gebracht voor de verdere uitwerking. Dit helpt ons om de belangrijke keuzes voor de dilemma's af te wegen en toe te werken naar een voorkeursalternatief dat als basis dient voor de (concept) ontwerp-omgevingsvisie.

Ad 3: Opstellen MER

In het MER (deel B) wordt het voorgenomen beleid uit de concept-ontwerpomgevingsvisie op de milieueffecten beoordeeld. Dit leidt mogelijk tot aanpassingen in de omgevingsvisie. Vervolgens wordt de definitieve MER gelijktijdig met de ontwerpomgevingsvisie ter inzage gelegd. Het MER biedt ook een basis voor de monitoring van de omgevingsvisie later in de beleidscyclus.

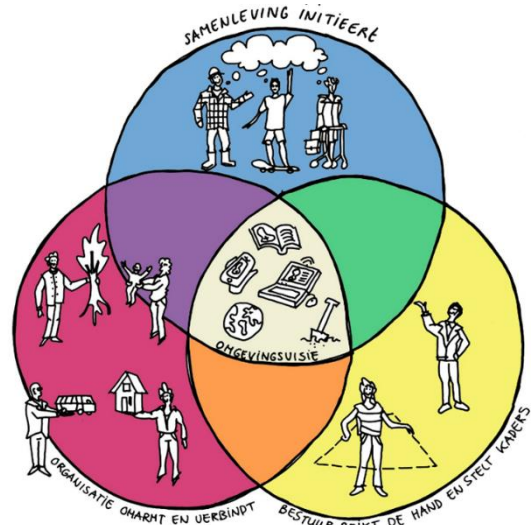
Ad 4: Advies Commissie

Kort na deze periode brengt de Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie-m.e.r.) zijn advies uit over het MER. Dit advies kan deels worden verwerkt in de definitieve omgevingsvisie en deels in de omgevingsvisie 2.0, programma's of het omgevingsplan.

6. Participatie

6.1. Inleiding

Het is de gedachte van de wetgever dat er meer aan het initiatief van de samenleving wordt overgelaten (zie afbeelding 6.1). Hierbij past het dat de omgevingsvisie met de nodige participatie van die samenleving tot stand komt. In de Memorie van Toelichting van de Omgevingswet wordt dit zwaar aangezet. Tegelijkertijd staat niet in de wet hoe gemeenten dat moeten doen. De mate van betrokkenheid van de samenleving en onze externe (samenwerkings-) partners wordt dan ook bepaald door de keuzes in het proces. Bij het opstellen van de Stadsvisie is een breed proces opgetuigd met veel externe participatie op verschillende niveaus. Er kan ook worden gekozen voor een 'smaller' participatieproces, omdat we ons bijvoorbeeld baseren op de bestaande visies waarover al breed is geparticipeerd. Het is goed om te beseffen dat de uiteindelijke besluitvorming over de omgevingsvisie aan de gemeenteraad is.

Afbeelding 6.1.: rolname in de Omgevingswet

Hierbij moeten we ons afvragen wat het hoofddoel is van het laten participeren. Er kunnen drie hoofddoelen worden onderscheiden:

1. Kennis en kunde van bewoners en ondernemers in Rijswijk inzetten waardoor een inhoudelijk rijkere omgevingsvisie ontstaat;
2. Het ontwikkelen van een gezamenlijk beeld voor de gewenste toekomst, waardoor de relatie met de samenleving verbetert;
3. Het commitment van bewoners en ondernemers vergroten, waardoor er draagvlak en betrokkenheid ontstaat bij de uitvoering van de omgevingsvisie.

In samenwerking met het aan te trekken communicatie- en participatiebureau zal dit verder worden uitgewerkt. Dit is ook relevant voor de beslissing over in welke fase, welke (externe) doelgroepen worden uitgenodigd om mee te denken en op welke werkwijze dat gebeurt.

Rijswijks participatiebeleid

Het Participatiebeleid 2020-2022 is geëvalueerd. Daarin wordt het volgende voorgesteld:

- Benoem zo concreet mogelijk hoe we deelnemers betrekken. We hebben het dan over informeren, meedenken, meedoen of meebeslissen in plaats van 'participeren'. Dit zorgt voor meer aansluiting bij de beleving van deelnemers. De organisatie zal in elk plan of project duidelijk moeten maken welke vorm(en) van participatie voor welke doelgroep gewenst is. Het college en de raad kunnen bij grote projecten waarbij een startnotitie of plan van aanpak wordt voorgelegd, een rol krijgen bij het bepalen van de vorm(en) van participatie.
- Maak gebruik van een online, interactief participatieplatform voor de hele Rijswijkse samenleving waarop alle gemeentelijke plannen en projecten met een participatietraject komen. Dit platform is er inmiddels 'Samen Rijswijk'. 'Samen Rijswijk' heeft ruim 1.500 geregistreerde gebruikers en inmiddels is voor 40 projecten gebruikt gemaakt van het platform, waarbij verschillende participatietools zijn ingezet.
- Inwoners willen graag inspraak over brede onderwerpen, of een duidelijke uitleg wanneer dit niet mogelijk is. Er is behoefte om mee te praten over gemeentelijk beleid en ook zélf aan de leefbaarheid van de eigen buurt of wijk te werken. Een burgerraad of burgerpanel is meerdere keren genoemd als suggestie om die inspraak te faciliteren.

- We willen een zo groot mogelijke groep inwoners bereiken en betrekken. Daarom willen we in het nieuwe communicatiebeleid van de gemeente de focus meer leggen op inclusieve communicatie. Inzet is om meer ‘dichtbij’ te communiceren, op de plekken waar de doelgroepen zich bevinden en meer gebruik te maken van intermediairs (veelal maatschappelijke partners). Het uitgangspunt is om het participatie- en communicatiemiddel af te stemmen op de beoogde doelgroep en het doel.

6.2. Participatiepartners

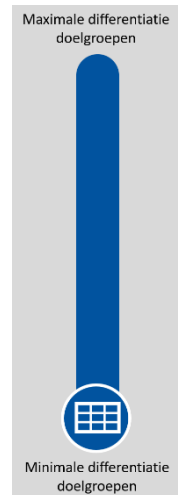
Context – mogelijke keuzes

In de externe participatie wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende doelgroepen ('doelgroepensegmentatie'). Het gaat dan om de inwoners en ondernemers, de regionale ketenpartners en lokale maatschappelijke organisaties. Deze vier doelgroepen vereisen allemaal een andere aanpak en een andere vorm van communicatie en participatie.

Conclusie – keuze van de gemeente Rijswijk

Vertegenwoordiging van alle belangen

We hechten als gemeente grote waarde aan inbreng vanuit de samenleving en onze (samenwerkings)partners, omdat zij de dagelijkse praktijk ervaren en daarmee waardevolle kennis kunnen delen. We streven ernaar dat in het participatieproces alle belangen worden vertegenwoordigd, om goed afgewogen keuzes te kunnen maken. Belangrijk is om ook de energie te richten op de partners van de stad die we nodig gaan hebben bij de realisatie van onze ambities en hen gedurende het proces bondgenoot te maken hiervan. Door samen te werken kan namelijk de kwaliteit en uitvoerbaarheid van beleid en projecten worden verbeterd.

Permanente dialoog

We leggen in het omgevingsvisieproces de basis voor een permante dialoog met de samenleving. De structuren die we opbouwen, kunnen we hergebruiken bij de actualisatie van de omgevingsvisie, de andere kerninstrumenten en bij het vormgeven van initiatieven. Transparantie is hierin van cruciaal belang. Dat vraagt om heldere communicatie over de tussenstappen en -producten van de omgevingsvisie, over in welke fase en op welke onderdelen wordt geparticipeerd, hoe we met de opgehaalde inbreng omgaan en om goede terugkoppeling van de participatieresultaten.

Doelgroepen

In Rijswijk voelen veel mensen zich medeverantwoordelijk voor de toekomst van hun wijk of buurt, hun stad en de wereld. Bij hen zit veel energie en creativiteit om dingen voor elkaar te krijgen. Wij willen graag dat de omgevingsvisie ook het verhaal is van onze inwoners en ondernemers¹³. We willen met hen – voor elke doelgroep op een passende manier – het debat aangaan.

Specifiek voor de inwonersgroep geldt dat ons centraal uitgangspunt is dat iedereen de mogelijkheid krijgt om mee te praten en zich daartoe uitgenodigd voelt. Dat geldt ook (of juist) voor inwoners die het stadhuis niet vanzelfsprekend weten te vinden, de 'unusual suspects'. Daarom hebben we in het participatie- en communicatieproces bijzondere aandacht voor het betrekken van jongeren, jonge gezinnen en inwoners met lagere sociaaleconomische status.

Daarnaast zijn er de doelgroepen (regionale) samenwerkingspartners en maatschappelijke organisaties. In bijlage I wordt dit nader toegelicht.

¹³ Inclusief projectontwikkelaars en vastgoedeigenaren.

6.3. Gewenste participatiecategorie per fase

Context – mogelijke keuzes

Het doel van de externe participatie bepaalt in grote mate de inrichting van het participatieproces: de benadering, de participatievorm, de precieze inhoud en dergelijke. Bij het participatiedoel is het belangrijk om te kiezen voor een geschikte participatiecategorie. Hiervoor gebruiken we de 'Rijswijkse participatiemix'. In de meest minimale variant verstrekt de gemeente alleen informatie. In de meest maximale variant is de participant zelf initiatiefnemer en faciliteert de gemeente (zie ook afbeelding 6.2.). De participatiecategorie kan per fase verschillen. De externe participatie moet worden ingericht op basis van wat er per fase en per doelgroep in het traject passend en zinvol is.

Afbeelding 6.2.: Participatiemix Rijswijk (evaluatie Participatiebeleid)

Conclusie – keuze van de gemeente Rijswijk

Voor de omgevingsvisie zijn alle nagenoeg genoemde participatiedoelen relevant. We vinden het als gemeente belangrijk om bij inwoners eigenaarschap over de eigen leefomgeving te creëren, bij te dragen aan het vertrouwen in de overheid en het versterken van de gemeenschap/mensen te activeren (samen maken we Rijswijk).

Per fase zal de aanpak van de in te zetten participatiestrategie variëren. In samenwerking met het participatiebureau zal een participatieplan worden uitgewerkt. In bijlage II staat een globaal voorstel voor de participatiestrategie die als basis dient voor het participatieplan.

- **Fase 1, inventarisatie en analyse:** In deze fase van het traject vindt nog geen externe participatie plaats, omdat er al heel veel informatie is en we dit in een korte klap willen actualiseren en aanvullen.
- **Fase 2, koersbepaling:** In deze fase zal er meer accent komen op het participatieproces.
- **Fase 3, concept ontwerp omgevingsvisie:** Ook in deze fase zal veel aandacht zijn voor het participatieproces met de samenleving. Zoals gezegd zal de uitwerking hiervan in het participatieplan plaatsvinden.
- **Fase 4, vaststelling omgevingsvisie:** De ontwerp-omgevingsvisie gaat officieel zes weken ter inzage en eenieder kan een formele zienswijze indienen. We organiseren ook één of meerdere avonden die verder gaan dan alleen een inloopavond.

Gedurende participatietraject, zoals hierboven op hoofdlijnen uitgelijnd, houden we een logboek bij.

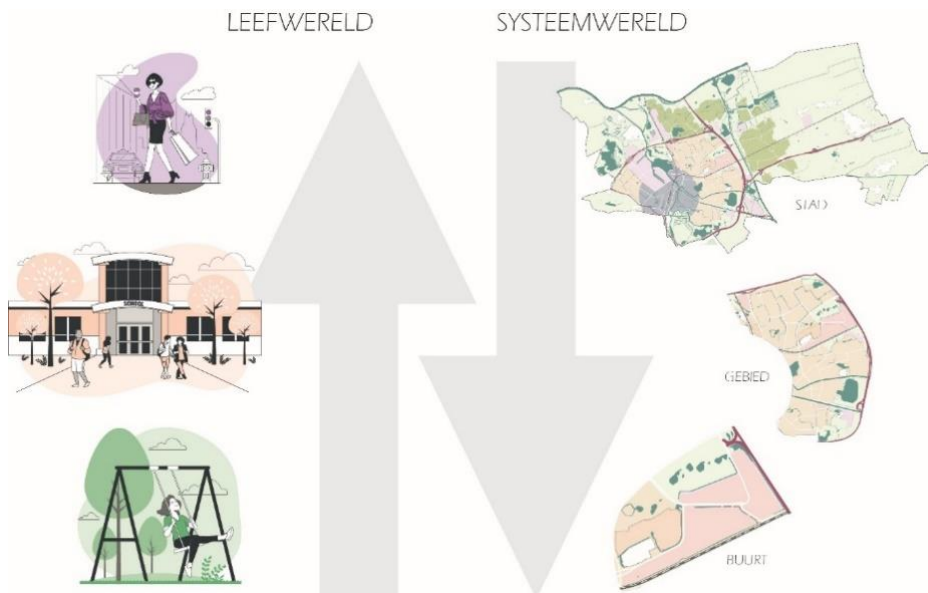
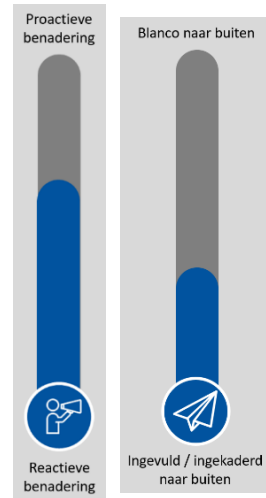
In het participatieproces wordt de inbreng van verschillende participatie-doelgroepen dus nadrukkelijk meegenomen. De participatiecategorie 'meebepalen/meebeslissen' of 'zelforganisatie' heeft echter geen plek in het traject. Dit verkleint namelijk de zeggenschap van de gemeenteraad, terwijl de omgevingsvisie bij uitstek een van de instrumenten is waar de gemeenteraad achter het stuur zit. Dit neemt overigens niet weg dat dit bij meer uitvoeringsgerichte projecten zeer nuttig kan zijn.

6.4. Spel en spelregels bij participatie

Context – mogelijke keuzes

In het participatieproces moeten verschillende keuzes worden gemaakt: over hoe je naar buiten gaat, hoe je participanten benadert, welke participatievorm je kiest. De verschillende doelgroepen vereisen hierin een eigen aanpak. Hierin is in (de evaluatie van) het participatiebeleid van de gemeente al het nodige opgemerkt.

Bij de organisatie van het participatieproces, met name met de inwoners, is het belangrijk om oog te hebben voor 'het perspectief van de ander'. Waar professionals nadenken over de inrichting van de fysieke leefomgeving als een systeem, bekijken inwoners het door de bril van hun leefwereld – hun eigen omgeving waar ze dagelijks wonen, werken en leven. Kortom, het gaat om het verbinden van de systeemwereld en de leefwereld (zie afbeelding 6.3.). 'Framing' is daarbij belangrijk.

Afbeelding 6.3.: Leefwereld en systeemwereld (KuiperCompagnons)

Conclusie – keuze van de gemeente Rijswijk

Open houding binnen kaders

Het gesprek met de verschillende participatiepartners gaan we met een 'open houding, binnen inhoudelijke kaders' aan. Dit betekent dat we in het gesprek verder gaan dan de open vraag te stellen: 'roept u maar'. Het gaat erom binnen de (abstracte) kaders van de verstedelijkingsambitie en recent vastgesteld sectoraal beleid op zoek te gaan naar wat mensen zien als kernkwaliteiten en identiteiten van Rijswijk en hun eigen wijk voor nu en straks. In dit kader is het van belang om de participatie inhoudelijk goed voor te bereiden. De tussenproducten Verkenning, het Raamwerk met Alternatieven en de Koersnotitie dienen hierin als basis. Tijdens de verschillende participatiesessies leggen we aan de deelnemers duidelijke keuzes, met consequenties van de alternatieven, voor. Het MER speelt hierbij een belangrijke rol.

Mix van participatievormen

We zetten een mix van participatiemiddelen- en vormen in, zodat telkens kan worden gekozen voor een participatievorm die het beste past bij de betreffende participatiecategorie en de betreffende doelgroep. Aandachtspunt hierin is dat we ervoor moeten zorgen dat de resultaten, ondanks

verschillende participatievormen, uiteindelijk wel onderling vergelijkbaar zijn. In de eerste participatieronde kiezen we voor een integrale en thematische insteek en bij de tweede participatieronde kiezen we voor een gebiedsgerichte insteek.

Proactieve en wijkgerichte benadering

We kiezen voor een proactieve benadering van de samenleving door participatie 'on tour/de straat op', bijvoorbeeld bij de weekmarkt, (sport)evenementen, het buurthuis, de welzijnsinstelling (Welzijn Rijswijk, De Smeltkroes, Centrum jeugd en gezin), en de bibliotheek.

In fase I van de omgevingsvisie maken we zoals gezegd samen met de partij die de communicatie en participatie rondom de omgevingsvisie gaat organiseren, een plan van aanpak waar meer specifiek invulling wordt gegeven aan deze aspecten.

7. Planning en budget

7.1. Inleiding

Het opstellen van de omgevingsvisie is bovenal een proces, waarbij aan de hand van dit Plan van Aanpak en met heldere tussenproducten toegewerkt wordt naar een vastgestelde omgevingsvisie in het derde kwartaal van 2024. Dit doen we als gemeente gezamenlijk met onze (samenwerkings)partners en de samenleving. We werken aan een inspirerende stip op de horizon die past bij Rijswijk en kaders voor de stedelijke ontwikkeling en het beheer van de stad. De insteek van het proces is van invloed op de beoogde planning en het beoogde budget.

7.2. Beoogde planning

We zoeken een balans tussen een voldoende zorgvuldig proces om iedereen te kunnen meenemen enerzijds en voldoende tempo om afname van de interesse en betrokkenheid te voorkomen anderzijds. Anderhalf jaar lijkt hierbij haalbaar in tijd en ook weer niet te lang. Hiermee wordt beoogd om de omgevingsvisie in het derde kwartaal van 2024 vast te laten stellen door de gemeenteraad. Hierbij hoort de volgende tijdsplanning (zie ook paragraaf 4.2. 'stappenplan omgevingsvisie'):

• Fase 1 – Verkenning
<i>Geen externe participatie</i>• Fase 2 – Koersbepaling
<i>Brede externe participatieronde in juni 2023</i>• Fase 3 – Ontwerp-omgevingsvisie
<i>Brede externe participatieronde in december 2023</i>• Fase 4 – Vaststelling omgevingsvisie
<i>Terinzageleggingperiode maart-april 2024</i> | <p>januari 2023 – maart 2023
Deelproduct: Verkenning</p> <p>april 2023 – september 2023
Deelproduct: Koersnotitie</p> <p>oktober 2023 – februari 2024
Deelproduct: Ontwerp-omgevingsvisie</p> <p>maart 2024 – juli 2024
Eindproduct: Omgevingsvisie Rijswijk</p> |
|--|--|

7.3. Beoogd budget

Op basis van de invulling van het proces en de inhoud zoals omschreven in dit Plan van Aanpak, is de volgende schatting van kosten gemaakt. De kosten voor het opstellen van de omgevingsvisie zijn opgenomen in de meerjarenbegroting 2023-2026.

Omschrijving	Kostenindicatie ¹⁴
Participatieproces <i>Bij een heel uitgebreid participatieproces kunnen de kosten oplopen</i>	€100.000 - €130.000
MER-procedure - MER op laten stellen. €35.000,- en € 45.000,- - Toetsing Commissie MER: €25.000,- (+ evt. €11.000) <i>(exclusief toetsing van de NRD door de cie. MER)</i>	€60.000 - €80.000
Organisatiekosten: Projectleider (extern), projectondersteuning, inhuur externe expertise	€300.000 - €400.000
Totaal	€460.000 - €610.000

¹⁴ Interne uren worden niet toegerekend.

Bijlage I – doelgroepen regionale ketenpartners en maatschappelijke organisaties

Samenwerkingspartners – ketenpartners

De doelgroep regionale ketenpartners bestaat uit in ieder geval de volgende organisaties en medeoverheden:

- Omgevingsdienst Haaglanden
- GGD
- Veiligheidsregio
- Hoogheemraadschap van Delfland
- Provincie Zuid-Holland
- MRDH
- Buurgemeenten – Den Haag, Delft, Midden-Delfland, Westland, Leidschendam-Voorburg
- Nationaal Park Hollandse Duinen

- Rijkswaterstaat
- Nutsbedrijven
- Vervoersbedrijven

Daarbij vinden we het belangrijk om met onze omliggende gemeenten in overeenstemming te komen over de visie op de gemeenschappelijke randen van de stad en samen te werken aan de overstijgende (regionale) opgaven. Hiervoor is recent al een analyse uitgevoerd. De buurgemeenten maken ook deel uit van de doelgroep ‘regionale ketenpartners’.

Samenwerkingspartners – maatschappelijke organisaties

De doelgroep lokale maatschappelijke organisaties bestaat uit instanties binnen Rijswijk die op diverse terreinen bijdragen aan de maatschappij, zonder winstoogmerk. Het gaat dan om onder andere:

- Zorg- en welzijnsorganisaties
- Onderwijsinstellingen
- Verenigingen (sport, cultuur en sociaal-cultureel)
- Woningcorporaties – waaronder Rijswijk Wonen en Vidomes
- Ondernemersverenigingen – BBR, winkeliersvereniging Oud-Rijswijk en Bogaard stadscentrum
- Buurthuizen
- Politie (wijkagent)
- Lokale belangenverenigingen

Bijlage II – voorstel participatiestrategie

Per fase zal de aanpak van de in te zetten participatiestrategie variëren. We stellen per fase een participatiecategorie voor, waarbij in samenwerking met het participatiebureau een participatieplan zal worden uitgewerkt.

- **Fase 1, inventarisatie en analyse:** In deze fase van het traject vindt nog geen externe participatie plaats, omdat er al heel veel informatie is en we dit in een korte klap willen actualiseren en aanvullen. Informeren van de samenleving en onze (samenwerkings-)partners is daarom het belangrijkste. De focus ligt op heldere communicatie over de start van het omgevingsvisietraject, uitleg over 'wat de omgevingsvisie is' en hoe we alle belanghebbenden gaan betrekken.

De participatiecategorie in deze fase is 'meeweten/informeren'.

- **Fase 2, koersbepaling:** In deze fase zal er meer accent komen op het participatieproces. De eerste externe participatieronde draait om het reflecteren op de kernkwaliteiten en aandachtspunten van Rijswijk en de dialoog over het gewenste alternatief voor verstedelijking en leefbaarheid, inclusief de kansen en knelpunten daarbij. We kiezen hierbij voor een open gesprek met de resultaten van de Verkenning als vertrekpunt en binnen de kaders van het Raamwerk met Alternatieven. We kiezen ervoor om dit in de eerste 'week van de leefomgeving'¹⁵ te doen. Daarin hebben we:

- o sessies in de wijken, bij voorkeur aansluitend bij een evenement of markt;
- o interactieve raadpleging (enquête) van het burgerpanel en op 'Samen Rijswijk'.
- o een sessie met ketenpartners;
- o een sessie met maatschappelijke organisaties;

De participatiecategorie in deze fase is 'meedenken/raadplegen'.

- **Fase 3, concept ontwerp omgevingsvisie:** Ook in deze fase zal veel aandacht zijn voor het participatieproces met de samenleving. Zoals gezegd zal de uitwerking hiervan in het participatieplan plaatsvinden. De tweede externe participatieronde draait om het toetsen van de concept ontwerp-omgevingsvisie, maar ook om het ophalen van wensen en ideeën voor de (gebiedsgerichte) uitwerking. Met de regionale ketenpartners en lokale maatschappelijke organisaties willen nog een stapje verder gaan, door samen na te denken over de uitvoering van de ambities. We kiezen ervoor om dit in de tweede 'week van de leefomgeving' te doen. Daarin hebben we wederom:

- o sessies in de wijken, bij voorkeur aansluitend bij een evenement of markt;
- o interactieve raadpleging (enquête) van het burgerpanel en op 'Samen Rijswijk'.
- o een sessie met ketenpartners;
- o een sessie met maatschappelijke organisaties;

De participatiecategorie in deze fase is 'meedenken/raadplegen'. Voor de gebiedsgerichte uitwerking kan 'meedoen/co-creëren'¹⁶ worden overwogen.

- **Fase 4, vaststelling omgevingsvisie:** De ontwerp-omgevingsvisie gaat officieel zes weken ter inzage en eenieder kan een formele zienswijze indienen. We organiseren ook één of meerdere avonden die verder gaan dan alleen een inloopavond.

Gedurende participatietraject, zoals hierboven op hoofdlijnen uitgelijnd, houden we een logboek bij.

Bij de inwonersparticipatie kiezen we voor een wijkgerichte aanpak¹⁷, waarbij we voornemens zijn een format te ontwikkelen voor deze wijkgerichte sessies/gesprekken. Naast fysieke participatie, benutten we ook digitale alternatieven. Op ons digitaal communicatieplatform – Samen Rijswijk – informeren we iedereen over het proces en de georganiseerde participatiemomenten en publiceren we de tussenproducten. We gebruiken het platform bovendien om online enquêtes uit te zetten en reacties op te halen.

¹⁵ In de praktijk kan dit ook twee weken zijn.

¹⁶ Vaak wordt co-creëren uitgelegd als meebeslissen. Dat is hier niet de insteek.

¹⁷ Aan de hand van de beschikbare data over de verschillende wijken, kan de communicatie en participatie waar nodig hierop worden toegespitst.